

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

תולדותיו ותלמודו

תולדותיו

התנא האלקי, רבי שמעון בר יוחאי, נולד כחמשים שנה לאחר חרבן בית שני. יום לדתו אינו ידוע; מכל מקום, יש אומרים שגם נולד ביום ל"ג בעומר. ויש שאומרים, שיום הולדתו היה בחג השבועות, יום בו נתנה התורה לעם-ישראל. על לדתו מספר בספר 'נחלת אבות' (ח"ג), שמצא כתוב בספרים, שאביו יוחאי היה משבט יהודה, והיה מגדולי הדור, ועשיר ונכבד וקרוב למלכות, ונחבא יתרה נודעת לו בבית הקסר אנדרינוס, שחוק עצמות. ואשתו של יוחאי היה שמה שרה — מזרע הנשיאים, זרעו של הלל הזקן, עליו השלום. ובהי שרה עקרה ולא נפקדה בבנים. וכשראה שעברו הרבה שנים ועדין אין לה ולד, עלה בדעתו של יוחאי הצדיק לגרשה או לשא אשה אחרת עליה, ויצו לשדכן אחד שיחפש עבורו אשה צנועה, הגונה ובת טובים. לאחר זמן נודע הדבר לשרה אשתו, שיוחאי בעלה רוצה לגרשה, ולא אמרה לו דבר; רק שהיתה מרבה לעום ולתת צדקה ומתפללת יום-יום בהיותה לבדה. ותבך בכי גדול לפני השם בלב נשבר, להצילה מגרושיו, וגם בכדי שלא תהיה צרתה בצדה — על-ידי שיתן לה הריון ותלד בו, והשם שמע קול צעקתה.

ויהי בליל ראש-השנה, וירא יוחאי בחלומו והנה הוא עומד ביער גדול מלא אילנות לאלפים ולרבבות — מהם רעננים הנותנים פרות, ומהם יבשים; והוא, יוחאי, נשען על אילן יבש, וישא עיניו וירא והנה איש מדה, מראהו נורא מאד, ועל שכם נאד אחד מלא מים, ויעבר בכל היער וישקה כמה מהאילנות היבשים, וכמה מהאילנות עבר עליהם והניחם כמו שהם יבשים ולא השקה אותם. ויגיע עד האילן אשר נשען עליו יוחאי, ויוציא מחיקו צלוחית אחת קטנה מלאה מים חיים טהורים, וישקה את האילן אשר נשען עליו יוחאי ויברכהו. ואז ראה יוחאי, כי שרתה הברכה באותם מעט מים, וגאו מאד ויכסו כל סביבות האילן שעליו נשען, ואז תכף נשא האילן פרי — תפוחים גדולים ויקרים, וסביבם

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מלא עלים רעננים, ויגדל האילן עד מאד בסעיפים ופארות ועלים ופרות נותנים ריח חזק למרחוק. וישמח יוחאי מאד על המראה שראה בחלומו, ויקץ משנתו מתוך שמחה, ובכן דובב הפתוב: "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, הללויה".

ויספר את חלומו לאשתו ויאמר לה: חלום חלמתי, ופתרוננו, לדעתי, פשוט הוא: היער הוא העולם, והאילנות הן הנשים — מהן נותנות פרות, ומהן עקרות, כאילנות היבשים; ובראש-השנה נפקדות — יש מהן להוליד, ויש מהן נשארות עקרות. זאת, בתי, היא האילן שהייתי נשען עליו, והשקו אותי ממעיין הברכה, להוליד בנים צדיקים וחכמים. ואמנם דבר אחד נשאר לי להבין בפתרון חלומי: מדוע כל האילנות השקה אותם מהנאר, והאילן שהייתי נשען עליו השקה מהצלוחית ושפף עליו את כל הצלוחית, ולא השקה מאותה צלוחית, לא קדם לכן ולא אחר-כך, שום אילן אחר, רק את כלה שפף על אותו אילן שהייתי נשען עליו? ותאמר לו אשתו: תמיהתך תמיהה, ובכן תרשני לילה אצל הקדוש רבי עקיבא להגיד לו את החלום, והוא יגיד לנו את פתרונו. ויאמר לה: בתי, טוב הדבר! שנינו יחדו נלך אליו ונספר לו את החלום, והוא, ברוח-הקדש אשר האציל אותו אלקים, יגיד לנו את פתרונו. ותאמר: טוב הדבר.

ויהי במוצאי ראש-השנה הלכו שניהם יחדו אצל התנא הקדוש רבי עקיבא, ויספר לו יוחאי את חלומו, ויפתר לו כאשר פתר יוחאי, ואמנם הודיעו סבת השקאת אותו אילן רק מהצלוחית, ויאמר לו: דע יוחאי, כי חלומך הוא משל על הנשים היוולדות והעקרות, ואשתך שרה היא מהעקרות, שאי אפשר לה להוליד בשום אופן, ורק על-ידי תפלותיה ורב דמעוטיה אשר שפכה לפני השם, הם שזכו אותה ונהפכה מעקרה ליוולדת, והצלוחית שראית היא צלוחית של דמעוטיה שנאספו, ומהן השקוה ורווה להוליד לה בנים; ולכן לא השקו מאותה הצלוחית שום אילן אחר, רק אותו אילן שאתה נשענת עליו, הרומז לאשתך. ויאמר רבי עקיבא אל שרה: הנך בזאת השנה הרה ויולדת בן, שיאיר לישראל בחכמתו ובמעשיו; וישמחו יוחאי ושרה אשתו מאד מדברי רבי עקיבא, וילכו לביתם לשלום.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

וידע יוחאי את אשתו, ומהר ותלד בן ביום חג השבועות, שבו נתנה תורה לישראל, והבית נתמלא אורה ממהוד וההדר שהיה חופף עליו, וידעו כל רואיו כי ברכה בו ויאיר לישראל אור גדול. וישמחו הוריו בו מאד ויהללו את השם, ויחלקו צדקות ויעשו סעודה ומשתה גדול ביום מילתו, ויקרא את שמו שמעון, כי שמע השם לקול תפלת אמו ולקול בכיותיה. מהיום ההוא נתנו עיניהם עליו לשמרו מפל טמאה ולגדלו בקדשה ובטהרה, ומעת החל לדבר, הרגילוהו רק בדברים שבקדשה — פסוקים ומאמרים. ובהיותו בן חמש שנים, מסרוהו לבתי אלפנא שהעמיד רבן גמליאל בירושלים, ויהי כמעין המתגבר, ובהיותו ילד קטן כבר היה שואל שאלות בדיני התורה להתנאים הגדולים רבי יהושע בן חנניה ורבן גמליאל. ואותו תלמיד — רבי שמעון בן יוחאי — היה מגדולי התנאים בסוף הדור הרביעי. עקר פעילותו היה בשנים ג' אלפים תת"צ לבריאת העולם.

נוסף למאות דברי תורתו בהלכה ובאגדה שבתלמוד בבלי, חבר גם את מדרשי ההלכה 'מכילתא דרשב"י' לספר שמות, ו'ספרי' — לספרים במדבר ודברים, וכן את החבור הענק בחכמה אלקית — 'ספר הזהר'.

רשב"י היה חתנו של התנא הקדוש רבי פנחס בן יאיר.

רבנו נפטר ביום ל"ג בעומר, ג' אלפים תתק"כ.

רבותיו

רבי שמעון בר יוחאי למד תורה אצל התנא רבי יהושע ואצל התנא רבי יהודה בן בבא, והוא סמוך את רשב"י בהחבא, בין שני הרים שבין אושא לשפרעם (ע"ז ת. ב.). כמו-כן היה מגדולי תלמידיו של רבי עקיבא, שממנו למד וקבל את רב תורתו. ומקבל, שמיד לאחר נשואיו נסע לבני-ברק, לישיבתו של רבי עקיבא, שהה שם בשלוש-עשרה שנה ברציפות ולא נסע לביתו כלל כל אותן שנים. לאחר מכן פתח רשב"י עצמו ישיבה בעידון, וגם אז היה נוסע מדי פעם אל רבו לבני-ברק לדלות ממנו תורה, ואפלו כשרבו נתפס וישב בבית-הסהר, היה בא אליו ללמד תורה.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

החכה והאזהבה ששָׁרְרוּ בין הרב 'רבי עקיבא' לתלמיד 'רשב"י' היו מיוחדות, עד שמרב חבתו קרא הרב לתלמידו: "בני". עוד ספר, שפעם אחת הושיב רבי עקיבא את רבי מאיר בעל הנס לפני רבי שמעון בר יוחאי, והדבר צער מאד את רשב"י, בחשבו שאינו חשוב כל-כך בעיני רבו. רבי עקיבא, שהרגיש בכך, אמר לו: "דיך, שאני ובוראך מכירין כחך!" רואים אנו עד כמה העריף רבי עקיבא את גדלותו של רבנו, ורבי עקיבא באמת הכתירו וסמכו להיות מורה הוראה בישראל. כמו-כן היה התלמיד רשב"י מכבד ומוקיר את רבו, ושנים רבות לאחר פטירת רבו היה מזוהר ומבקש את תלמידיו ואומר להם: "בני, שנו מדותי, שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא!" שהיה רשב"י מעיד, שאת כחו קבל מרבו הגדול. אך יחד עם זאת היה רבנו תקיף בדעותיו בהלכה ובדומה לה, ובמקום שהיה נראה שדבריו צודקים, היה הוא חולק על חבריו, ואף על רבו, עד שהיה אומר: "דברי נראים משל רבי", או שהיה אומר: "דברי נראים מדבריו".

חבריו

חבריו של רבנו, שלמדו עמו, היו: רבי יוסי, רבי יהודה, רבי מאיר בעל הנס, רבי אלעזר בן צדוק, רבי יוחנן בן ברוקה, רבי מתיא בן חרש, רבי חנניא בן חכינאי, רבי אליעזר בן יעקב, רבי שמעון בן גמליאל, איסי בן יהודה, ועוד, וגם ביניהם שררה, פמוכן, אחוה וחבה יתרה. אבל זאת ידעו והפירו כלם, שכחו של רבנו גדול משלהם, ולכן היו הרבה מקרים שבהם הודו לו חבריו. גם רבי שמעון, מתוך ענוותנותו, היה מכבדם, ואף במקום שהיה חולק עליהם, היה הוא תמיד מביא ומסביר את דברי חבריו ואת שיטותיהם, מדוע הם סוברים כך, ואחר-כך היה הוא אומר את השגותיו והסבריו מדוע הוא חולק עליהם. גם במקומות בהם היה יחיד נגד הרבים, לא נרתע רבנו ולא חזר בו אף פעם ממה שסבר לפי דעתו, דעת תורה; רק שלאחרים היה אומר לפסק פרבים דוקא ולא בנחיד. ומעשה היה ברבי שמעון בר יוחאי, כשיצא מהמערה בה הסתתר. בדרךו לשוב לביתו עבר בבקעת נטופה. ראה אדם עומד

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

בשדהו ומלקט ספיחי שביעית [שלדעת חכמים הם אסורים באכילה, ולדעת רשב"י הם מתרים באכילה]. שאלו רבי שמעון: ספיחי שביעית הם, ומדוע אתה לוקטם? השיבוהו האישי: הרי אתה הוא שהתרתם! והרי כך שנינו במשנה, שאתה מתיר את הספיחים. אמר לו רבי שמעון: והלא חברי חולקים עלי? ועוד אמר לו: פרצת גדרן של חכמים, "ופורץ גדר — ישכנו נחש"! הדבר יצא מפיו רבי שמעון, ובא נחש והבישו לאותו אדם.

תלמודו / ספרי התנא הגדול

רבי שמעון המזכר במשנה ובתלמוד רבי שמעון בר יוחאי הוא, והוא היה התלמיד ששאל תפלת ערבית רשות או חובה, שהעבירו את רבן גמליאל מנשיאותו עבודה.

רבי שמעון בר יוחאי תורת רבו בפיו יותר משאר תלמידים, וממה שלמד מרבו מסר לנו לדורות הבאים אחריו "ספרי" — מדרש הלכה על ספר במדבר ודברים, "מכילתא" — מדרש הלכה על ספר שמות.

אף ביחוד נודע לנו ספרו "הזהר הקדוש" הנקרא גם "מדרש יהי אור", שמקבילים אנו מדור דור שרבי שמעון בר יוחאי חברו יחד עם החבריא — תלמידיו, לאחר שהותו שלש עשרה שנה במערה, כי מאז חרבו הבית היו צריכים ישראל להארות ותקונים, והיו צריכים לגלוי סודות וסתרי התורה, ובשעה שהברוהו הסבימו עמם מן השמים על כך, והוא חבור על פרחיות התורה, כמו בן הוסיף רבי שמעון בר יוחאי חבור "רעיא מהימנא" (על שם משה רבינו רועה נאמן) ומפזרים הם בספר הזהר, ו"ספרא רעניעותא" חמשה פרקים כנגד חמשה חמשי תורה.

גם הוסיף רבי שמעון בן יוחאי לעשות תקונים גדולים בעולם בספר "תקוני הזהר" ובו גלה סוד ד' ליראיו שבעים אנפין (פנים) במלת בראשית ברא אלקים. גם "אדרא רבא קדישא" עשו רשב"י ותלמידיו כשנתכנסו בין האילנות (אדרא — לשון גרן או חדר או אספה) ונכנסו לשם עשרה רשב"י ובנו רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי בר יעקב ורבי יצחק ורבי חזקיה בר רב, ורבי חייא ורבי יוסי ורבי ייסא, ויצאו שבעה ביון שרבי

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

יוסי בר יעקב ורבי חזקיה בר רב ורבי יוסי מתו קדם שיצאו, וכשראו החברים שמלאכים קדושים נושאים אותם צעק רבי שמעון ואמר שמה נגזרה עלינו חס ושלום גזרה להעניש על שנתגלה על ידינו מה שלא נתגלה מיום שעמד משה על הר סיני? ענתה בת קול ואמרה לרשב"י: אשריך רבי שמעון, אשרי חלקך וחלק החבריא אלה העומדים עמך, שנתגלה לכם מה שלא נתגלה לכל צבאות מעלה.

ונכתב בספר

ודברי ספר הזהר נתקבלו מפי רבי שמעון בר יוחאי בעל-פה ומבסמים, וכן נמסרו לבנו ותלמידיו, וכל זמן שחי רשב"י, ושיבתו היתה קיימת, לא נכתבו הדברים על ספר כלל, ובספר שערי מירון מביא שגדי שלא תשתפח תורת הסוד מישראל החליט רשב"י להעלות על פתב את רזי התורה, ועל כך מנה את רבי אבא שהיה סופר מהיר מגדולי תלמידיו לכתבו, במקורו היה ספר הזהר על כל עשרים וארבעה ספרי התנ"ך, והיה משקלו כמשא גמל, ולדאבוננו לא נותר לנו רק על חמשה חמשי תורה. וכיון שנפטר רשב"י לעולמו היו הדברים טמונים וסתומים אצל בנו ותלמידיו, ותלמידי תלמידיו, והם היו שהביאו הדברים אחר כך בזמנים שונים והעלום על ספר לסדרם בפתובים, והם חתמו את ספר הזהר ושאר ספרים [וכן הוסיפו עליו משלהם עוד בימי האמוראים] ובלשון סורסי [ארמית] נכתב כמו התלמוד הירושלמי.

תלמידיו

לרבי עקיבא היו עשרים וארבעה אלף תלמידים, מגבת ועד אנטיפרס וכלם נפטרו, לפי גרסא אחת, בין פסח לשבועות, ולפי גרסא שניה, נפטרו כלם בין פסח לל"ג בעומר, ורק חמשה תלמידים שהיו בדרום ארץ-ישראל נשארו, וביניהם רבי שמעון. כיון שראה רבי עקיבא שהיה כבר ישיש באותה שעה שתלמידיו נפטרו, הלך אצל רבותינו — תלמידיו שבדרום — ולמדם, והם היו אלו שהפיצו אחר-כך את התורה בארץ. העקר שבהם היה רבנו רבי שמעון, וכמוכא בזהר הקדוש: "אמר רבי אבא: תמה אני על התינוקות שבדרנו, כמה תקיף חילם בתורה והם

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

בְּהָרִים גְּבוּהִים וְרָמִים! אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל אָבָא (הוא רבי שמעון), שֶׁהוּא אֲדוֹן דּוֹר זֶה, וּכְדוּרָנוּ זֶה לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמְּלָךְ הַמְּשִׁיחַ". וְעוֹד כְּתוּב בְּזֶהֱרַה הַקְּדוּשׁ: "בְּכָה רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר: רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲשֶׁרִי חָלְקָךְ וְאֲשֶׁרִי דוֹרְנִי, כִּי בְּזִכְוֹתֶךָ, אֶפְלוּ תַלְמִידִים שֶׁל בֵּית-הַסֵּפֶר הֵם הָרִים גְּבוּהִים וְתַקִּיפִין (חֲזָקִים) בַּתּוֹרָה".

רוֹאִים אָנוּ מִדְּבָרֵיהֶם, שֶׁרַבִּי שְׁמַעוֹן הָיָה מְחֻזָּק וּמְגִבִּיר אֶת גְּבוּלוֹת הַתּוֹרָה בְּאַרְצ־יִשְׂרָאֵל, וְאֵף הַיְלָדִים לָמְדוּ מִמֶּנּוּ. לְאַחַר פְּטִירַת רַבּוֹ, רַבִּי עֲקִיבָא, פָּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן יְשִׁיבָה בְּעִיר תְּקוּעָה אֲשֶׁר בְּגִלְגַּל, וְאוֹתָהּ יְשִׁיבָה הָעֲמִידָה הִרְבָּה תַלְמִידִים. הֵם הָיוּ הַדּוֹר הָרְבִיעִי שֶׁאַחַר חֲרָבָן בֵּית שְׁנִי, וּבִינֵיהֶם נִמְנָו: רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּנוֹ (שֶׁל רִשְׁבִּי), רַבִּי הוֹסֵתָאִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, רַבִּי זְבַאי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי בֶן לְקוֹנִיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסִּיא. גַּם רֹאשׁוֹנֵי הָאֲמוּרָאִים לָמְדוּ בִּישִׁיבָתוֹ שֶׁל רִשְׁבִּי, וּבִינֵיהֶם הָאֲמוּרָא הַגָּדוֹל "רַב", שְׁאֵף נַחֲשָׁב הוּא בְּגִמְרָא בְּאַחַד מִהַתְנַאִים.

וּכְאֲמוֹר לְעֵיל, שֶׁגַּם חֲבֵרָיו וְתַלְמִידָיו שֶׁל רַבֵּנוּ הַכִּירוּ בְּשִׁבְחוֹ, עַד שֶׁהִלְלוּהוּ וְשִׁבְּחוּהוּ מְאֹד. וְנִצְּנוּ כָּאֵן כַּמָּה מִהַשִּׁבְּחִים שֶׁאָמְרוּ עָלָיו: רַבִּי יְהוּדָה קָרָא לְרִשְׁבִּי "שִׁבְתָּ", כְּלוּמַר: מַה שִּׁבְתָּ לָהּ קֹדֶשׁ, אֵף רִשְׁבִּי שִׁבְתָּ לָהּ קֹדֶשׁ (וַיֵּשׁ שְׁאוּמְרִים, שֶׁלֹּכֶן מְזַמְרִים בְּשִׁבְתָּ הַפְּזוּמֹן "בֵּר יוֹחָאִי נִמְשַׁחֶת אֲשֶׁרִירִי"). וְכֵן אֵלִיהוּ הַנְּבִיא קָרָא לְרִשְׁבִּי "שִׁבְתָּ". רַבִּי יוֹסִי אָמַר עָלָיו: "שִׁפְתָּיִם יִשָּׁק מְשִׁיב דְּבָרִים נְכוּחִים". רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר עָלָיו: "כְּדָאִי הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן לְסִמְךָ עָלָיו בְּפָנָיו וְשִׁלָּא בְּפָנָיו". עוֹד מוּבָא בְּגִמְרָא שֶׁאָמְרוּ עָלָיו: "כְּדָאִי הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן לְסִמְךָ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדָּחֶק". רַב אֲדָא בֶּר אֲהֵבָה אָמַר: "יִנּוּחוּ לוֹ עַל רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַכּוֹת עַל רֹאשׁוֹ".

רַבִּי שְׁמַעוֹן גַּם קָבַע מִשְׁכָּן לְלַמּוֹד הַתּוֹרָה בְּמוֹשָׁב תְּקוּעָה וּבְכַפֵּר מִירוֹן, וְרַבִּים בָּאוּ לִיצֵק מֵיָם עַל יָדָיו. רַבִּים מֵהֶם הָיוּ בְּנֵי עַלְיָה, וּמִתּוֹכָם בָּחַר רַבִּי שְׁמַעוֹן תַּשְׁעָה תַלְמִידִים לְלַמֵּד עִמָּם אֶת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְהָיָה מִכְנָה אוֹתָם "חֲבֵרָא" (→ חֲבֵרִים). רִשְׁבִּי וְחֲבֵרָיו הִגִּיעוּ לְמַדְרָגוֹת גְּבוּהוֹת בַּהֲתַפְּשָׁטוֹת הַגְּשְׁמִיּוֹת וּבְרַבָּקוֹת רוחָנִית. הֵם לָמְדוּ תּוֹרָה מִתּוֹךְ שְׁלֹוֹה וַיֵּשׁוּב

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הדעת. האהבה העזה ששררה ביניהם הייתה הנקדה העקרית שאחדה אותם, ויחד עם רבם נתעלו והעפילו אל מדרגות רמות. וכותב על זה ה"בן איש חי": "דע, כי מוסר גדול יש לנו ללמוד מדברים אלו... שצריך להיות כל ישראל באהבה ואהבה וחבה ורעות, בפרט בימים האלו של העמר, וביותר צריכים להזהר התלמידים-חכמים בזה".

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

רשב"י ובנו במערה

במערת צורים

עד לאותם הימים בהם חי ופעל רבי שמעון בר יוחאי היתה תקופה קשה ביותר לעם-ישראל. הרומאים, ובראשם הקיסר אדרינוס, רדפו את היהודים בכל מקום שהיו. רדיפות אלו נמשכו מאז חרבן הבית ועד לתקופה זו של רשב"י. במיוחד רצו הרומאים לגזר על היהודים שימירו את דתם, והכל על-ידי גזרות קשות, ודור זה היה נקרא בפי חז"ל "דורו של שמד", כי זה היה עקר מטרותם — השמדה רוחנית של כלל-ישראל. וכידוע, שהם הוציאו להורג את עשרת הרוגי מלכות, אשר ביניהם נמנו גם רבותיו של רשב"י. אף לאחר מכן, בימיו של רבי שמעון, פשעלה על פס קיסרות רומי המלך אנטונינוס פיאוס, הוקל מעט עלם של הרומאים. אולם לא כן היה גורלו של רבי שמעון. הוא עצמו נרדף על-ידי המלכות ואף הוציאו עליו גזר דין מוות, מסבת היותו מנהיג ישראל, עם השם, ומלמד תורתו. הוא הכרח להמלט ולהחביא את עצמו במערה שלש-עשרה שנה. ומעשה שהיה כך היה:

הרומאים, במקביל לגזרותיהם, התחילו בבניית ארץ-ישראל: בנו גשרים ושוקים ותקנו מרחצאות, והכל בכדי להראות ליהודים, שטוב וכדאי להתחבר אליהם ולחסות בעלם. ובאותה עת ישבו יחד חכמי ישראל והם: רבי יהודה בר אלעי, רבי יוסי ורבי שמעון בר יוחאי, וישב אתם גם יהודה בן גרים. פתח רבי יהודה ואמר: "כמה נאים מעשיהם של אמה זו: תקנו שוקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות!" רבי יוסי שתק ולא הגיב מאומה. נענה רבי שמעון בר יוחאי ואמר: כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצרף עצמם: תקנו שוקים — להנאתם ולטובתם; תקנו מרחצאות — לעדן בהם עצמם; תקנו גשרים — לטל בהם מכס.

הלך יהודה בן גרים וספר את הדברים לקרוביו וידידיו, ובתוך כך נודע הדבר גם למלכות. יצא דבר המלכות וגזרתם על כל המשתתפים באספה, פדלהלן: רבי יהודה ששבח את הרומאים — יתעלה ויהיה ראש

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הַמְדַּבְּרִים בְּכָל מָקוֹם; רַבִּי יוֹסִי שֶׁשֶׁתַּק — יִגְלֶה לְעַפּוֹרִי; רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁגָּנָה — יִהְרֹג!

כְּאִשֶּׁר נִודַע הַדָּבָר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, בָּרַחוּ, הוּא וּבָנָיו רַבִּי אֶלְעָזָר, מִבֵּיתָם וְהִתְחַבְּאוּ בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ. כָּל יוֹם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְבִיאָה לָהֶם לֶחֶם לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ פֶּת לָחֶם וְכֵד שֶׁל מִים לְסַעֵד אֶת לֶבֶם.

כְּאִשֶּׁר גָּבְרוּ הַחֲפוּזִים, חָשַׁשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁמָּא יִתְגַּלֶּה מִחְבּוּאָם, וְאָמַר לְבָנָיו: נָשִׁים יִדְעֶתֶן קֶלֶה, שֶׁמָּא יִצְעֲרוּ אוֹתָהּ אֲנָשֵׁי הַמְּלָכוֹת וְהִיא עֲלוּלָה לְגִלּוֹת אֶת מָקוֹם מִחְבּוּאָם! יֵצְאוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וּבָנָיו מִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ וּבָרַחוּ אֶל מַחוּץ לְעִיר וְהִתְחַבְּאוּ בְּמַעְרָה אַחַת, בְּכֶפֶר פְּקִיעִין אֲשֶׁר בְּגִלְלֵי הָעֲלִיּוֹן. נַעֲשֶׂה לָהֶם נֶס וְנִבְרָא לָהֶם עֵץ שֶׁל חֲרוּבִים וּמַעֲיֵן שֶׁל מִים, וּמֵהֶם אָכְלוּ וְשָׁתוּ כָּל יְמֵי הַיּוֹתֵם בְּמַעְרָה.

הָיָה זֶה נֶס בְּתוֹךְ נֶס: מֵאַחֵר שֶׁעָץ הַחֲרוּב אֵינוֹ טוֹעֵן פְּרוֹת אֲלָא לְאַחֵר שְׁבָעִים שָׁנָה, וְאֵלּוּ כָּאֵן הוֹצִיא פְּרוֹת בּוֹ בְּמָקוֹם. וְעוֹד מִנְּפִלְאוֹת הָעֵץ, שֶׁאֵף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה עֵץ שֶׁל חֲרוּבִים, הָיָה נִהָפֵךְ בְּכָל עָרֵב-שַׁבָּת לְאִילָן שֶׁל תְּמָרִים.

בְּזִמְנֵן שֶׁשָּׁהוּ בְּמַעְרָה הָיוּ פּוֹשְׁטִים אֶת בְּגָדֵיהֶם כְּרִי שֶׁלֹּא יִתְבַּלּוּ, וְהָיוּ יוֹשְׁבִים עַד צֹאֲרָם מְכַסִּים בַּחוּל, כְּשֶׁהֵם לוֹמְדִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וְכַשֵּׁת הִתְפַּלֶּה לְבָשׁוֹ אֶת בְּגָדֵיהֶם וְהָיוּ מִתְפַּלְלִים בָּהֶם, וְלֵאחֵר מִכֵּן שׁוּב הָיוּ פּוֹשְׁטִים אֶת בְּגָדֵיהֶם, מִתְכַּסִּים בַּחוּל וּמִמְשִׁיכִים לְלִמּוֹד.

שְׁתֵּים-עָשָׂרָה שָׁנִים רְצוּפוֹת יָשְׁבוּ בְּמַעְרָה, וְאֵף אֶחָד לֹא יָדַע עַל מָקוֹם מִחְבּוּאָם, זֹלָת אֵלֵיהֶם הִנְבִּיא, שֶׁהָיָה בָּא אֲלֵיהֶם פְּעָמִים בְּכָל יוֹם וְלוֹמַד עִמָּהֶם. בְּאוֹתוֹ הַזִּמְנֵן הִגִּיעַ רַבִּי שְׁמַעוֹן לְמַדְרַגּוֹתָיו הַנִּשְׁגָּבוֹת, שֶׁם נִתְגַּלּוּ לוֹ סִתְרֵי תּוֹרָה וְרָזוֹן וְרָזוֹן, וְאַחֵר שֶׁיֵּצְאוּ מִהַמַּעְרָה גָּלָה אוֹתָם לְבָנָיו הַחֲבֵרָיָא, וְכִמּוֹ שֶׁהֵעִיר רַבִּי יוֹסִי, שֶׁמִּיּוֹם בּוֹ עֲזַב רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת הַמַּעְרָה, לֹא הָיָה דָּבָר שֶׁנֶּעְלַם מִהַחֲבֵרִים, וְהַסּוּדוֹת הָעֲלִיּוֹנִים בְּיוֹתֵר נִתְגַּלּוּ לָהֶם בְּבִהְיוֹתָם כֹּה גְדוֹלָה, כְּאֵלּוּ נִתְּנוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה מֵהַר-סִינִי.

לְאַחֵר שֶׁעָבְרוּ שְׁתֵּים-עָשָׂרָה שָׁנָה, מֵת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּזֵרָה נִתְבַּטְּלָה, אֲלָא שֶׁלֹּא הָיָה מִי שִׁיּוּדִיעַ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי, מֵאַחֵר שֶׁלֹּא יָדְעוּ הֵיכֵן הוּא

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

נמצא. בא אליהו ועמד על פתח המערה ואמר: מי יודיע לבן-יוחאי שהמלך מת וגזרותיו נתבטלו? שמעו זאת רבי שמעון ובנו ויצאו מן המערה.

ביצאתם מן המערה ראו בני-אדם בשהם חורשים וזורעים. התפלא רבי שמעון על העולם שנוהג כמנהגו ואמר: ביצר מניחין הללו חיי עולם ועוסקים בחיי טעה? כל מקום שנתנו בו עיניהם, מיד נשרף. יצאה בת-קול ואמרה להם: האם יצאתם מן המערה כדי להחריב את עולמי? חזרו למערתכם!

הלכו וחזרו למערתם וישבו שם שנים-עשר חדשים נוספים. נענה רבי שמעון ואמר: כבר נענשנו דינו, כי גם משפט רשעים בגיהנם אינו יותר משנים-עשר חדש. יצתה בת-קול ואמרה: צאו ממערתכם!

כשיצאו מן המערה, פגשו בציד שהיו בידו קשת וחץ ללכוד בהם צפרים. עמדו והבחינו, כי יש מהם נלכדים, ויש מהם שנמלטים מהחץ ואינו פוגע בהם. כששמע רבי שמעון בת-קול מן השמים האומרת: "דימוס, דימוס!" (הצלה ושהרהר), לא היתה הצפור נלכדת, וכשהקול יצא והכריז: "ספקולא!" נלכדה הצפור.

פנה רבי שמעון אל בנו רבי אלעזר ואמר:

— אם צפור אינה יכולה להלכד אלא-אם-בן נגזר עליה מן השמים, נפש אדם בודאי שלא! אם-בן למד לנו להחבא?

☆ ☆ ☆

יום אחד היו החכמים בבית-המדרש שואלים ואומרים: קללות שבתורת-כהנים כנגד בית ראשון הן, קללות שבמשנה-תורה — כנגד בית שני והגלות האחרונה. קללות שבתורת-כהנים יש בהן הבטחות וחבת הקדוש-ברוך-הוא לישראל, כמו שכתוב: "וזכרתי את בריתי יעקוב" וגו', ונאמר: "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתי" וגו', ואלו קללות שבמשנה-תורה אין בהן הבטחות ואין בהן נחמה כלל כמו שכתוב בקללות ראשונות? ולא היו יודעים!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

קם רבי יהודה בר אלעי ואמר: חבל על העדרו של בן-יוחאי, ואין מי שיודע היכן הוא נמצא, ואפלו אם יש מי שיודע — אין לו רשות לגלות.

שליחות היונה:

יום אחד קם רבי יוסי ברבי יהודה בבקר וראה עופות פורחים, ויונה אחת עפה אחריהם. קם רבי יוסי על רגליו ואמר: יונה, יונה, הנאמנת בשליחותה מימי המבול! הדיוקן של העם הקדוש לך יאות ולך נאה (בנסת ישראל נמשלה ליונה); לבי ועשי לי שליחות אחת לבן-יוחאי במקום שהוא שם!!!

ירדה היונה ועמדה לפניו. כתב רבי יוסי פתקה אחת ואמר מה שאמר. לקחה היונה את הפתקה בפה, הלכה ועפה אל רבי שמעון וכשפשח לו בכנפיה. הסתכל רבי שמעון, הבחין בפתקה ובכה, הוא ורבי אלעזר בנו. אמר: בוכה אני על שפרשתי מן החברים, ובוכה אני על דברים אלו, שלא נתגלו להם. מה יעשו דורות אחרונים אם ישגוהו בזה?

בין כה וכה בא אליהו הנביא, זכור לטוב, וראה שהוא בוכה. אמר לו: בשליחות אחרת הייתי מוכן עכשו ללכת, ושלחני הקדוש-ברוך-הוא לשבך את דמעוֹתֶיךָ. אי רביו! אי רביו! לא הייתי צריך עכשו לגלות לצדיקים דברים אלו, אבל כן אמר הקדוש-ברוך-הוא: בקללות ראשונות יש שלשים ושנים פסוקים, וכלם כנגד נתיבות התורה (ל"ב נתיבות החכמה, שהיא התורה הנסתרת); בקללות אחרונות יש חמשים ושלשה פסוקים, כנגד פרשיות אחרות של התורה (סדרות התורה); בגלות ראשונה של החרבן הראשון עברו ישראל על הנתיבות הסתומות של הנסתר, ונתגלו עוונותיהם ונתגלו קצם ונחמתם והבטחתם; בגלות אחרונה של החרבן השני עברו ישראל על ג' פרשיות אחרות של הנגלה — נסתם עוונם ונסתם קצם, ואין כתוב בהם הבטחות ונחמות.

בינתיים עבר רוח אחד והפריד ביניהם, ועלה אליהו ברכב-אש, ורבי שמעון נשאר וביכה ונדרם על פתח המערה.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

בין כה וכה בא אליהו הנביא, זכור לטוב, ואמר: קום רבי שמעון, התעורר משנתך. אשרי חלקך, שהקדוש-ברוך-הוא חפץ בכבודך. כל ההבטחות והנחמות של ישראל כתובות בקללות אלו. צא וראה — מלך האוהב את בנו, אף-על-פי שקללו והלקהו, אהבת לבו אליו, וכשהוא מראה רגז גדול, מיד רחמיו עליו. כך הקדוש-ברוך-הוא, אף-על-פי שהוא מקלל, נראים דבריו באהבה; קללות בגלוי — והן טובות גדולות, משום שקללות אלו היו באהבה, מה שלא היה בן בראשונות, שפלן היו בדיו קשה, באלו יש דין ואהבה, כאב המרחם על בנו ומחזיק בידו את רצועת המלקות, נוהם נהם רב ומרים קול גדול, ומלקיותיו קלות, ברחמים.

אמר לו רבי שמעון: איפה נגלית גאלת ישראל בקללות אלו?

אמר: הבט ודיק: במקום הרע ביותר, שם היא!

הביט, דיק ומצא שכתוב: "והיו חייך תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחייד" (דברים כה, טו). ואף-על-פי שיודעים החברים את הזמן (של הגאלה), אותם חיים תלויים לפנינו (וזמנם) משל בספק. (באור זה) עקר הוא והדברים יציבים!

לעת ערב כתב רבי שמעון פתק ושם אותו בפיו היונה. עפה היונה ובאה לרבי יוסי, שהיה עדין במקומו ועיניו מצפות. פיון שראה אותה, אמר: יונה, יונה! כמה נאמנת אתה, יותר מכל עופות השמים!

קרא עליה (את הכתוב): "ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה" (בראשית ה, יא). לקח ממנה את הפתק, נכנס לחברים והראה להם וגלה להם את המעשה, ותמהו החברים מאד.

בכה רבי יהודה ואמר: וי! אף-על-פי שאין אנו יודעים היכן הוא נמצא, "מקום שיפל העץ שם יהוא" (קהלת יא, ג) — מקום שבן-יוחאי שם, החברים עמו ומתעוררים על-ידו ולומדים ממנו. אשרי נפשו של בן-יוחאי, שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמו נסים; הוא גוזר והקדוש-ברוך-הוא מקיים. ועתיד הוא להיות ראש לצדיקים היושבים בגן-עדן, ויקבל פני השכינה

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ויראה את הקדוש-ברוך-הוא, וישתעשע עם הצדיקים ויאמר להם: "באו נשתתה ונברכה, נברכה לפני ה' עשנו" (תהלים צה, ו).

היציאה מן המערה

לאחר שיצאו מן המערה, ראה רבי אלעזר כי האנשים עוסקים בהבלי העולם הזה ואינם עוסקים בתורה, היה רבי אלעזר מעניש אותם ורבי שמעון מרפא אותם. אמר לו רבי שמעון לבנו: בני, די לעולם אני ואתה, שאנו עוסקים בתורה!

בערב-שבת עם חשכה ראו זמן אחד כשהוא מחזיק בידו שתי חבילות של הדסים וממהר לביתו. שאלו אותו: למה לך חבילות אלו?

אמר להם: לכבוד שבת הבאתי אותן, להריח בהן!

שוב שאלו אותו: למה לך שתיים ואין די לך באחת?

אמר להם: שתי אלו הן, אחת כנגד "זכור" ואחת כנגד "שמור"!

אמר לו רבי שמעון לבנו: בוא וראה כמה חביבות הן המצוות על עם ישראל! ושניהם שמחו מאוד על שמצאו בדרךם יהודי יקר זה. אז נתישבה ונחה דעתם, ויותר לא הקפיד רבי אלעזר.

אחר שיצאו מהמערה היו רבי שמעון ובנו תשושי כח וכל גופם העלה חבורות ופצעים. כששמע חותנו, רבי פנחס בן יאיר, שכבר יצאו מן המערה, הלך לקראתם לקבל את פניהם, והביאם לטבריא כדי לרחץ שם בחמי טבריא. הכניסם לבית-המרחץ והיה סף ורוחץ את גופם במים ובשמן. ראה רבי פנחס, שכל גופם מלא סדקים ובקעים מחמת החול שישבו בו במשך שלש-עשרה שנים. התחיל רבי פנחס לבכות מרוב צער, ונשרו הדמעות על הפצעים של רבי שמעון והכאיבו לו מאוד. אמר לו רבי פנחס: אוי לי שראיתי אותך פעוע ומכה!!!

אמר לו רבי שמעון: אשירך שראיתני בכך, שאלמלא ראית אותי כן לא היית מוצא בי כל-כך הרבה תורה!

וספרו לנו חכמינו ז"ל, שאמנם גם לפני שיצא רבי שמעון אל המערה היה גדול מאוד בתורה, אך לפני היות רבי שמעון במערה — כאשר היה

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מקשה איזו קושיה תוך למודו, היה רבי פנחס מתרץ לו ועונה שנים-עשר תרועים, ועכשו לאחר שיצא מן המערה — פשהיה רבי פנחס מקשה קושיה, היה רבי שמעון מתרץ לו עשרים וארבעה תרועים על קושייתו.

לאחר שרחצו את גופם בחמי טבריא, עלתה להם ארוכה; פצעייהם נתרפאו וגופם התחזק והחלים.

פעם אחת, בלכתו בדרך, פגש רבי שמעון בר יוחאי את יהודה בן גרים — אותו אדם אשר לא שמר את מוצא פיו, ומשום כך נאלצו רבי שמעון ובנו להסתתר במערה. התפלא רבי שמעון ואמר: "עדין נמצא זה בעולם?"

נתן בו רבי שמעון את עיניו (הביט בו בהקפדה) — ומיד נעשה יהודה גל (גרמה) של עצמות!!!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ספורי נפלאות

משא ומתן בדרכי שלום

מעשה בשני בני-אדם בצידון, שהיו שתפים במשא ומתן. היו מוליכים סחורה מצידון לבבל ומביאים סחורה מבבל לצידון, ושניהם לא היו זזים זה מזה, רק שניהם קונים, ושניהם שומרים על סחורתם עד שמוכרים אותה בנזכחות שניהם, ובכך אף שהיה אחד מהם רמאי לא יכל לרמות, כי יד חברו לא זזה מתוף ידו תמיד. ונמשכה שתפותם שנים רבות, ומעולם לא הפסידו במסחרם, רק תמיד היו מרויחים ומצליחים. פעם אחת חלה הנאמן שבשניהם ברגליו, ואז שבת מסחרם אילו ירחים, כי לא היה לבו בטוח בחברו להמשיך במסחר לבדו. ואף כאשר ראה שארכו ימי חליו קרוב לשנה, אמר לחברו לילך לבבל, להוליך סחורה ולהביא סחורה פדרפם. ואז חברו שמח בלבו, כי מצא שעת הפשר להוציא רמאותו לפעל. וכן עשה: קנה הרבה סחורה, נשא אותה על הגמלים ונסע עמה לבבל ומכרה והרויח, ועוד נשא ונתן שם בבבל בכסף סחורתו והרויח הרבה, ושוב קנה סחורה והביא לצידון, ועשה כל מיני ערמה ורמאות: קנה הרבה מהרות שבו מכר בסחורה שהולך מצידון לבבל, וכל מה שהרויח במשא-ומתן שעשה בבבל הכחידו (העלימו) מחברו ולקח לעצמו, וחברו האמינו לכל אשר אמר. ואחר שמכרו הסחורה בלה, עשו חשבון ומצאו שהפסידו. הנאמן שתק ולא אמר כלום, רק המתין מעט זמן עד שנתרפא, וקנה סחורה הוא וחברו והלכו שניהם יחדו לבבל, וקנו סחורה והפסידו, וכן פעם שלישית עוד הפסידו. האיש הנאמן נבהל, ויאמר לחברו: מה זה עשה אלהים לנו? זה שלש פעמים רצופות שאנחנו מפסידים, דבר אשר לא היה לנו מיום שנשתתפנו זה במה שנים? ויאמר לו חברו: כך דרך המסחר, פעם רוח פעם הפסד. ויאמר לו חברו: לא בן אחי, אין זה אלא ההשגחה העליונה! ועתה גלף אצל התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי והוא יודיענו סבת הדבר ברוח-הקדש אשר בקרבנו. ויענהו חברו האחר: וכי נטרפה דעתך? וכי רשב"י בקי בדרכי המסחר?

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הלוא הוא רק אחד מהתנאים הבקיאים בדרכי המשא; גלף אצל הסוחרים הבקיאים היטב בדרכי המסחר והם יודיעונו. אמר לו חברו: כלף מהדברים האלו, כי בדרכי המסחר אין בקי יותר ממנו, כי מנעורינו ועד עתה עוסקים אנחנו בסחורה, ואנחנו שנינו העתיקים שבעיר המסחר, ודבר זה מעולם לא קרה אותנו, ומה גם שלש פעמים רצופות. אין זה אלא יד השם עשתה זאת. גלף אצל הקדוש הרשב"י זיע"א והוא יודיענו סבת הדבר; ואם גם הוא לא ידע, נשים יד לפה. ובכו, לא ארפך ולא אעזבך עד שתלך עמי!!!

אז בעל-פיהו הלך עמו רעהו אצל הרשב"י זיע"א, ויספרו לו כל המאורע, והוא צפה ברוח-הקדש וראה כל רמאויות הרמאי. ויאמר להם: דעו לכם, בני, כי המסחר הוא דומה לעז, שבהיות שרשיו בריאים וחזקים — כל ענפיו הם רעננים ונותנים פרות גדולים וטובים ומתוקים; ואף אם שרשיו לקו, שגרקבו ונשחתו, אזי נהפך הודו למשחית ונגעשה עז יבש, דלא חזי אלא להסקה. כך המסחר: השרש שעליו עומד ומצליח ומתקנים היא האמונה; כל עוד שהסוחר נושא ונותן באמונה, אזי מסחרו הולך הלוך וגדל עד כי גדל מאד, אף אם אבדה האמונה — מסחרו הולך ודל ומתמעט מיום ליום, ובעליו מגיעים עד כפר-לחם. בן אתם: בהיותכם נאמנים במסחרכם, הייתם מרויחים ומצליחים, ועכשו שרמיתם זה את זה, אתם מפסידים הפסד אחר הפסד. ויאמרו שניהם יחדיו: רבי, לא נכנסה שום רמאות בינינו, רק הננו עתה כמאז נאמנים זה עם זה. אז ענה הרשב"י זיע"א לאותו רמאי: הוי, רשע! אני חשבתי שתודה על פשעך לחברך ותשיב לו את הגזלה והעשק אשר עשקתו ברמאותך, והשם יעביר חטאתך, וגם חברך ימחל לך; ועתה אתה מעז פניך ואומר שאתה איש נאמן! עתה אגלה את נבלותך: זכר אל תשכח מה שגנבת מהרוח שהרוחת בסחורה שהולכת מצידון לבבל, וכל משא-ומתן שעשית בבבל לקחת את כל הרוח לעצמך, והסחורה שהבאת הוספת במחירה ולקחת התוספת לעצמך, ועוד חשבת עליו חלקו בהוצאות שהוצאת באותם הימים שנשאת ונתת לבדך, ולקחת כל הרוח לעצמך. הוי בוגר! הוי גזלן! גנב! חמסן! כל-כך רשע עשית, ומחשיב את עצמך לאיש נאמן?!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

עא, רשע, מלפני! לא אוכל להביט בפניך, כי עוונותיך העצומים חקוקים במצחך!!!

אז אותו אדם נפל על פניו והודה על פשעיו אחת לאחת, ויבך בכי גדול ויבקש תשובה על עונו. ויאמר לו הרשב"י זיע"א: לא תוכל להתנקות מהעון רק עד שתחזיר את הגזלה לחברך, וכל ההפסד שהפסדתם בסחורתכם יהיה נחשב עליך לבדך; גם תתן לחברך רוח ערוך הפעמים שהייתם מדויחים, כי בשלך באה לכם הרעה במסחרכם, ועוד תכפל כנגד הכל ותתן לעניים ענועים שיודעים את התורה, ויתבקש מחילה מחברך על שצערתו, ותלך למסחר שלש פעמים לבדך ותתנהג באמונה, ואז יכפר עונך. וכך עשה אותו האיש, וחזר לפני הרשב"י זיע"א, והביט בפניו והודיעו שנמחל עונו, וישמח בו מאד על תשובתו.

שלום ואחווה

בעיר צידון היה גר זוג אחד. אחר שעברו עליהם עשר שנים מיום נשואיהם ועדין לא נפקדו בבנים, באו שניהם לפני רבי שמעון בר יוחאי ובקשו ממנו לסדר להם גט כריתות, לפי הדין האומר, שאם עברו עשר שנים לאחר הנשואין ועדין לא ילדו, מטל עליהם להתגרש זה מזו.

אמר להם רבי שמעון: חייכם! כשם שערכתם משתה ושמחה ביום נשואיכם, כך אין אתם נפרדים זה מזה אלא מתוך מאכל ומשתה.

חזרו שני בני הזוג לביתם, וקימו דבריו של רבי שמעון. ערכו סעודה גדולה, וחגגו את היום בשמחה וחדוה, גם הביאו יין לרב.

בתוך הסעודה, כשדעתו של הפעל היתה טובה עליו, פנה אל אשתו ואמר לה:

— בתי, התבונני בכל הבית, ואני נותן לך במתנה את החפץ הטוב והיפה ביותר הנמצא בבית, ויכולה את לקחתו עמך לבית אביר!

מה עשתה האשה? הגישה לבעלה יין חזק מאד, עד שנפלה עליו שנה עמקה. לאחר שישן היטב, פנתה לעבדיה ואמרה להם:

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

— טלו את בעלי, הניחוהו במטה, והעבירו אותו יחד עם המטה אל בית אבי!

באמצע הלילה נתעורר הבעל משנתו, ושכרותו פגה ממנו. התבונן סביבו ולא הבין היכן הוא נמצא. מיד פנה אל אשתו ושאל אותה:

— הגידי נא לי, איפה אני נמצא?

— אתה נמצא בבית אבי! — באה התשובה.

— מה לי עתה בבית אביך? — תמה הבעל.

— האם שכחת מה שאתה בעצמך אמרת לי אמש — ענתה לו האשה — שאוכל לבחור לי מביתך את החפץ הטוב ביותר הנמצא שם ולקחתו עמי לבית אבי? אין לי חפץ טוב בעולם יותר ממך!

למחרת הלכו שוב אצל רבי שמעון בר יוחאי וספרו לו את כל מה שעבר עליהם במשך יום אתמול. בשמע רבי שמעון את הספור, עמד והתפלל עליהם שיפקדו בבנים, ולאחר מכן צוה עליהם לחזור לביתם ולבלי להפרד.

ואכן לא עבר זמן רב והזוג נפקד בבנים, כברכתו של אותו צדיק.

המדרש מסיים בלמוד מוסר-השכל מספור זה: ללמוד, מה הקדוש-ברוך-הוא פוקד עקרות, אף צדיקים פוקדים עקרות; והרי דברים קל-והמר: ומה אם בשר ודם, כיון שאמר לבשר ודם שפמותו 'אין לי חפץ בעולם טוב ממך', מיד נפקדו — עם ישראל, המחכים לישועת הקדוש-ברוך-הוא בכל יום ואמרים: אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה! על אחת כמה וכמה שמיד יושעו. וזהו שאמר הכתוב (שה"ש א, ה): "נגילה ונשמחה בך".

רבי שמעון מציל את תלמידו רבי יצחק מיד מלאך המות רבי יצחק, תלמידו של רבי שמעון, היה יושב יום אחד לפני פתח ביתו של רבי יהודה והיה עצוב ומדכא. יצא רבי יהודה מביתו ומצאו

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

לְרַבִּי יִצְחָק יוֹשֵׁב עֵצָב. מַה יּוֹם מִיּוֹמִים? — שָׁאֵלוּ רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק: בְּרָצוֹנִי לְבִקְשׁוֹךְ שְׁלֹשׁ בִּקְשׁוֹת. הָאֶחָת: כַּאֲשֶׁר תֹּאמַר דְּבָרֵי תוֹרָה וְתִזְכֹּר מִדְּבָרֵי, צִיָּן גַּם אֶת שְׁמִי, כְּדֵי שִׁיזְכֹּר שְׁמִי בֵּין הַחַיִּים. בִּקְשָׁה שְׁנִיָּה: לִמַּד נָא אֶת בְּנֵי יוֹסֵף תוֹרָה, כְּדֵי שִׁיגְדֵל לְתַלְמִיד-חֶכֶם. וְהַשְׁלִישִׁית: כָּל שִׁבְעַת יָמֵי הָאֲבָלוֹת עַל מוֹתִי, צֵא אֶל קִבְרִי וְהִתְפַּלֵּל לְעַלּוֹי נִשְׁמָתִי!

שָׁאֵלוּ רַבִּי יְהוּדָה: מִנֵּין לָךְ כִּי הִגִּיעַ זְמַנָּךְ לְמוֹת? הִשִּׁיב רַבִּי יִצְחָק: שְׁנֵי סִימָנִים בְּיָדִי. הָאֶחָד: בְּכָל לַיְלָה, כַּאֲשֶׁר הַנֶּשְׁמָה מִסְתַּלַּקֶת מִן הָאָדָם, רוֹאָה אֲנִי אוֹתָהּ וְהִיא מְאִירָה, אֲךָ עֵתָה אֵין נִשְׁמָתִי מְאִירָה לִי בַחֲלוּמִי. וְהַשְּׁנִי: בְּכָל עֵת שֶׁהֵייתִי מִתְפַּלֵּל, בְּהִגִּיעִי לְבִרְכַּת "שׁוּמַע תְּפִלָּה", הֵייתִי רוֹאָה אֶת צְלִי מְמוּלֵי, וְאֵלוּ עֵתָה אֵינִי רוֹאָהּ. מִתּוֹךְ סִימָנִים אֵלוּ — הַמְּשִׁיךְ רַבִּי יִצְחָק — יוֹדֵעַ אֲנִי כִי קְרוּבָה עֵתִי לְהִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם!

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: כָּל שִׁבְקִשְׁתָּ מִמֶּנִּי, אֶעֱשֶׂה כְּדְבָרֶיךָ. אָבֵל גַּם לִי יֵשׁ בִּקְשָׁה אֶלֶיךָ, וְהִיא, כִּי בַעֲוֹלָם הָעָלְיוֹן תִּבְחַר אֶת מְקוֹמִי לִידֶךָ, לְמַעַן אֶהְיֶה בְּחִבְרָתְךָ, כְּפִי שֶׁהֵייתִי בְּחִבְרָתְךָ בַּעֲוֹלָם הַזֶּה. בָּכָה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר לְרַבִּי יְהוּדָה: בִּבְקִשָּׁה מִמֶּךָ! אָנָּה, אֵל תַּעֲזֹבֵנִי לְבְדִי בְיָמִים אֲלֵהָ!!!

הִלְכוּ שְׁנֵיהֶם אֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי וּמִצְאֻהוּ יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. הָרִים רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת עֵינָיו וְרָאָה אֶת רַבִּי יִצְחָק עוֹמֵד לִפְנָיו, הִסְתַּפֵּל בּוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרָאָה אֶת מַלְאָךְ-הַמָּנוֹת מְרַקֵּד לִפְנָיו. נֶעֱמַד רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר: — גּוֹזֵר אֲנִי, מִי שֶׁרָגִיל לְבּוֹא אֶצְלִי — יָבוֹא; וּמִי שֶׁאֵינוֹ רָגִיל לְבּוֹא אֶצְלִי — אֵל יָבוֹא!!!

תוֹךְ כְּדֵי דְבוּרוֹ נָטַל אֶלָּיו אֶת יָדָיו שֶׁל רַבִּי יִצְחָק וְקָרְבוּ אֵלָיו. נִכְנְסוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן, וּמַלְאָךְ-הַמָּנוֹת נֶאֱלָץ לְהִשָּׁאֵר בַּחוּץ, מֵאַחֵר וְלֹא הִרְשָׁה לְהִכָּנֵס. רָאָה רַבִּי שְׁמַעוֹן כִּי נוֹתְרוֹ מִסָּפֵר שְׁעוֹת עַד זְמַן פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק.

מַה עָשָׂה רַבִּי שְׁמַעוֹן? נָטַלוּ לְרַבִּי יִצְחָק וְהִחֵל לַעֲסֹק עִמּוֹ בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְבָנוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: שֵׁב, בְּנִי, בְּפֶתַח הַבַּיִת; אִם תִּרְאֶה מֶאֶן-דָּהוּא אֵל תִּפְנֶה אֵלָיו וְאֵל תְּדַבֵּר עִמּוֹ לְחֻלוּטִין, וְכָל מִי שֶׁחָפֵץ לְהִכָּנֵס אֶל הַבַּיִת, הִשָּׁבַע אוֹתוֹ בַּשְּׁבֻעָה שֶׁלֹּא יִכָּנֵס!!!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

שאל רבי שמעון את רבי יצחק: האם ראית כבר את אביו היום? פי למדנו, שבשעה שאדם מסתלק לבית עולמו, באים אליו מעולם הנשמות אבותיו וקרוביו. — השיב רבי יצחק: עד כה טרם ראיתי צורת אבי!

קם רבי שמעון ואמר: רבוננו של עולם! רבי יצחק ממידעינו הוא, והוא בביתנו מ"שבעת העינים" [הם שבעת בני החבריא שנותרו בחיים בצאתם מה'אדרא רבא']. אוהו אני בו ומבקשך: תן אותו לי!!!

יצאה בת-קול מן השמים ואמרה: נתקבלה תפלתך לפני כסא הכבוד במרומים, והרי רבי יצחק שלך הוא ובידך נמסר. אף תביאהו עמו בעלותך למרומים לשבת על כסאך בעולם העליון!

ענה רבי שמעון: בודאי כן אעשה, אביאנו עמי ביום פטירתו!

תוך כדי דברים אלו שמע רבי אלעזר, שישב בפתח הבית, את מלאך-המנות מפטיר ואומר: "אין הדין קים במחיצתו של רבי שמעון!" נסתכל רבי שמעון ברבי יצחק וראהו חור כלו ורוטט מפחד. קרא רבי שמעון לבנו, שעדין ישוב היה בפתח הבית: בוא, בני, אחז ברבי יצחק והרגיעהו! החל רבי אלעזר לטפל ברבי יצחק ולהרגיעו, וכבר סובב רבי שמעון פניו מהם והיה עוסק בתורה...

מרב חלשה נתנמנם רבי יצחק, ובחלומו הוא רואה את אביו, האומר לו: בני! אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא; בין עלי עץ החיים שבגן-עדן אתה יושב! אילן גדול וחזק הוא רבי שמעון בר יוחאי והוא מחזיקך בין ענפיו! אשרי חלקך, בני. אמר רבי יצחק לאביו: אבי, מה מצבי ומה מעמדי בעולם האמת? השיב האב: שלשה ימים היו מכינים בחפזון את חדר משכבך, ופתחו בחדר חלונות שיאירו לך מארבע רוחות העולם, ואני ראיתי מקומך-מחיצתך ושמחתך. אמרתי: אשריך, בני! אף הייתי מצטער על בנך הקטן, שעוד לא זכה לתורה, ואתה לא תזכה לחנכו. שנים-עשר צדיקים מן החברים היו אמורים להקביל פניך. ובעוד הם מוכנים לצאת, נשמע קול בעולמות העליונים המכריז: מי הם החברים העומדים לצאת לקראת רבי יצחק? התעטרו במקומותיכם, בשביל רבי שמעון שבקש שלא ימות רבי יצחק! — ובקשתו נתקבלה. שאל רבי יצחק

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

את אביו: לכמה זמן האריכו את ימי עוד בעולם הזה? השיבו האב: עוד זה אין לי רשות לגלות, כי אין מודיעים לאדם ימיו ושנותיו. אולם זאת אודיעך, כי בשמחה הגדולה של רבי שמעון, ביום פטירתו, שם תהיה יחד עמו, ואתה תעריך שלחנו!!!

בתם המתה שראה רבי יצחק בחלומו, נעור משנתו, והיה צוחק ופניו מאירים. התבונן בו רבי שמעון ואמר: בודאי דבר חדש שמעת בשנתך ורזים נגלו לך? השיב רבי יצחק: אכן, כך הדבר. ספר רבי יצחק לרבי שמעון כל שראה בחלומו. בתם הספור, השתטח רבי יצחק על הארץ לפני רגליו של רבי שמעון בהפרת טובה ותודה על הצלת חייו. מאותו יום ואילך לא הרפה רבי יצחק מבנו, והיה עוסק עמו תדיר בתורה. כאשר נכנס רבי יצחק ללמד מפי רבי שמעון, היה בנו ממתיך בחוץ עד צאתו. (זהר ח"א ריו, א)

רבי משה קורדונוירו, מגדולי מקבלי צפת וחכמיה בתקופת האר"י, כותב בספרו: עשרים שנות חיים נוספו לו לרבי יצחק, בזכות תפלתו של רבי שמעון.

בל"ג בעומר, יום פטירת הוציא קדישא רשב"י, נפטר גם רבי יצחק. לפי המסורת, קבור רבי יצחק בחצר ציון הרשב"י, מיד בפניסה לחצר בצד ימין.

רבים טועים ואומרים, כי הקבור שם הוא רבי יצחק נפחא. אכן האר"י הקדוש — רבן של המקבליים — גלה בקדשו כי טעות בידם, והתנא הקבור בפתח מערת רבי שמעון אינו אלא רבי יצחק תלמידו, ואילו רבי יצחק נפחא קבור בסביבות צפת, ליד מקום מנוחתו של התנא רבי נחוניא בן הקנה.

רבי שמעון מציל את העולם מחרבן

יום אחד יצא רבי שמעון מביתו וראה את העולם שחשוף. אפלה גדולה כסתה את פני התבל, ואור היום, כאלו כסוי עב מכסהו וסותמו מלהאיר. אמר רבי שמעון לבנו רבי אלעזר: אין זה מקרה בלא משמעות, אלא

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

שְׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָפֵץ לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָמוֹ דְּבָר. הֵבִיחַ נִרְאָה וְנִתְבּוֹנָה, מִה
מִבְּקֵשׁ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָמוֹ!

הָלַכוּ רַבֵּי שְׁמַעוֹן וּבְנָיו רַבִּי אֶלְעָזָר וַיֵּצְאוּ חוּץ לָעִיר, וְהִנֵּה לִפְנֵיהֶם
מַלְאָךְ אֶחָד גָּדוֹל וּמְאִים, דּוֹמֶה לְהַר גָּדוֹל וְנָשָׂא, וּמִפִּיו בִּקְעוּ שְׁלִשִּׁים
לְהַבּוֹת שֶׁל אֵשׁ!!!

שָׂאל רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת הַמַּלְאָךְ: מִה בִּכְוֹנֶנְתָּ לַעֲשׂוֹת? הִשִּׁיב הַמַּלְאָךְ:
עוֹמֵד אֲנִי לְחַפֵּךְ אֶת הָעוֹלָם וּלְהַחֲרִיבוֹ, כִּי אֵין בְּדוֹר הַזֶּה שְׁלִשִּׁים צְדִיקִים,
וְכָךְ גָּזַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּדַבְּרוֹ עִם אֲבֵרָהֶם אֲבִינוּ, כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר
חִיָּבִים לִהְיוֹת לְפָחוֹת שְׁלִשִּׁים צְדִיקִים, שְׁיִגְנוּ בְּצַדִּיקָתָם עַל הָעוֹלָם. אָמַר
לֹא רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֲבָקֶשֶׁךָ לְלַכֵּת לִפְנֵי בּוֹרָא עוֹלָמִים וְלֵאמֹר לֹא: בֶּר-יִוְחָאִי
נִמְצָא בְּעוֹלָם, וְכֹחוֹ שָׁקוּל כְּנֶגֶד שְׁלִשִּׁים צְדִיקִים!!! הִלֵּךְ הַמַּלְאָךְ בְּשָׁלִיחוּתוֹ,
הִתְיַצֵּב לִפְנֵי פֶסֶל הַכְּבוֹד וְאָמַר: רַבּוֹן הָעוֹלָם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵיךָ מִה שָׂאֵמַר
לִי בֶר-יִוְחָאִי! אָמַר לֹא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: לֵךְ וְהַחֲרַב אֶת הָעוֹלָם, וְאַל
תִּשְׁגִּיחַ עַל בֶּר-יִוְחָאִי וְעַל דְּבָרָיו! חֲזַר הַמַּלְאָךְ לָעוֹלָם הַזֶּה וּבִקֵּשׁ לְהַחֲרִיבוֹ.
מִשְׁרָאֵהוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לֹא: אִם לֹא תֵאָבֶה לְלַכֵּת בְּשָׁלִיחוּתִי אֶל
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פֶּעַם שְׁנִיָּה, אֶגְזֹר עֲלֶיךָ שְׁלֹא תוּכַל לְחַזֵּר לְשָׁמַיִם, וְתִהְיֶה
מִכְרָח לְהַדְחוֹת לְמָקוֹם בּוֹ נִמְצְאִים עֶזְא וְעִזְאֵל, הֵם הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר נִדְּחוּ
מִלִּפְנֵי הַשֵּׁם וְהִפִּיל אוֹתָם מִן הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ! — לֵךְ שׁוּב בְּשָׁלִיחוּתִי —
הַמְּשִׁיךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן — וְכַאֲשֶׁר תְּבוֹא וְתַעֲמִיד לִפְנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
תֹּאמַר: אִם אֵין שְׁלִשִּׁים צְדִיקִים בְּעוֹלָם, יִסְפִּיקוּ עֲשָׂרִים, שֶׁכֵּךְ נֶאֱמַר (בְּרַאשִׁית
יח): "לֹא אֶעֱשֶׂה בְּעֶבְדִּי הָעֲשָׂרִים"; וְאִם אֵין עֲשָׂרִים, דֵּי אִם יִהְיוּ עֲשָׂרָה,
שֶׁכֵּךְ נֶאֱמַר: "לֹא אֶשְׁחִית בְּעֶבְדִּי הָעֲשָׂרָה"; וְאִם אֵין עֲשָׂרָה — דֵּי אִם כֹּתֵם
שֶׁל שְׁנַיִם, וְהֵם אֲנִי וּבְנִי; וְאִם אֵין שְׁנַיִם — הָרִי יֵשׁ אֶחָד, וְאֲנִי הוּא, וְדִי
כֹחוֹ שֶׁל הָאֶחָד, כְּנֶאֱמַר (מִסְלִי י'): "וְצִדִּיק יְסוֹד עוֹלָם".

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה יֵצְאָה בֵּת-קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה: אֲשֶׁרִי חִלַּקְךָ, רַבִּי
שְׁמַעוֹן! הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גּוֹזֵר לְמַעַלָּה, וְאַתָּה מְבַטֵּל לְמַטָּה. עֲלֶיךָ נֶאֱמַר
"רָצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה".

(זהר ח"א רנה, א)

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

רבי שמעון מברך אב, שיזכה לבן שיהיה ארי בתורה

רבי חי'א ורבי יוסי היו מהלכים בדרך, לאסוף כספי צדקה עבור פדיון שבויים. השמש שקעה והלילה פרש את כנפיו. נכנסו השנים למלון-הדרכים ללון שם. בחצות הלילה קמו בדרךם לעסק בסתרי תורה. התעוררה בתו של בעל המלון, ובראותה את האורחים קמים ממשנתם, מהרה והדליקה לפניהם נר ועמדה בפתח החדר לשמע את למודם הקדוש. הרגישו בה החכמים. פתח רבי יוסי ואמר: "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו), דרש רבי יוסי פסוק זה: "נר מצוה" — רומז לאשה, שהיא מצוה על הדלקת נרות שבת; "תורה אור" — רומז לבעל, שהוא מצוה על למוד התורה. ולכן אף שהאשה אינה לומדת תורה, תורתו של בעלה תאיר לה את נרה. רבי יוסי חפץ בזה לשבח ולעודד את האשה, שתרחה למענם והדליקה להם את הנר. לפיכך אמר, כי אף שהאשה עצמה אינה לומדת תורה, נוטלת היא שכר בלמוד התורה של בעלה. והנה אף סים רבי יוסי את דבריו, שמעו הוא ורבי חי'א את קולה של האשה שהיא מתמוגגת בבכי רב. בעל המלון, אבי האשה, התעורר לשמע בכיתה של בתו, קם ממשנתו ושאלה לסבת בכיה. ספרה לו הבת מה ששמעה עתה מפי החכמים. עמדו שניהם, האב ובתו, בפתח הדרם של החכמים ובכו. שאל אותם רבי יוסי לסבת בכיהם: שמה חתנה, בעל בתך, לא זכה לתורה, ובשל כך הנכם מצטערים? השיב האב: אמן, בן הדבר, ובשל כך אני ובתי בוכים ומצטערים.

פתח האב וספר לרבי יוסי כיצד ארע הדבר, שנתן את בתו לאדם שאינו בן-תורה. ומעשה שהיה כך היה: יום אחד עמד הקהל והתפלל בבית-הכנסת, ואני בתוכו. פתאום ראו עיני בחור העומד על גג בית סמוך לבית-הכנסת. כשהגיע הצבור לעניית 'קדיש', קפץ הבחור מן הגג בקפיצה אחת גדולה, כדי להגיע לבית-הכנסת לעניית ה'קדיש' שנאמר בצבור. מאד התפעלתי ממסירות נפשו לקיום המצוות. אמרתי בלבי: בחור זה הנו ירא שמים בתכלית ובעל מדות — בודאי הוא גם בן-תורה; ואם עדיו אינו גדול בתורה, ולמד ויגדל. בחור זה היה צעיר, ועד לאותו

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

יום לא הפרתיו כלל, אף מעשהו עשה בלפי רשם רב, ובאותו יום הצעתי לו את בתי לאשה. רק לאחר הנשואין נתברר לי עד כמה טעיתי, שכן החתן נתגלה כבור ועם-הארץ, ואפלו לקרא קריאת שמע ולברך על המזון אינו יודע. נסיתי ללמדו — המשיך האב לספר — ואף נסיתי לשפר לו תלמידי חכמים שילמדוהו, אף מסתבר כי החתן אינו רוצה ללמד, ואף יתכן שאינו מסגל לכה כלל. מאז הננו שרויים בצער רב ואין אנו יודעים מה עלינו לעשות.

נענה רבי יוסי ואמר אל האב: אם אתם יכולים לבקשו שיתן גט-פטורין לאשתו, עשו זאת; ובאם לא יסכים, יתכן שיליד בן שיהיה גדול בתורה! בעוד הם מדברים, והנה החתן הצעיר נכנס לחדר בדלוג ובקפיצה והתישב ליד האורחים, רבי יוסי ורבי חי. הביט בו רבי יוסי, וראה את פניו מעדנות ואור גדול זרח מהו. אמר רבי יוסי: רואה אני בצעיר זה, שאור התורה יקרין מפניו; איני יודע אם הוא עצמו יגדל בתורה או שמא יוליד בן שיאיר את העולם באור התורה. שמע הצעיר את דברי רבי יוסי — שחק וחי. אמר להם: ברשותכם, אמר לפניכם דבר! פתח הנער ואמר: "צעיר אני לימים ואתם ישישים, על-כן זחלתי ואירא מחוות דעי אתכם" (איוב לב). החל הנער לדרש בכתוב זה, וגלה סודות נעלמים, רזין טמירין מגנזי חביון יוצר בראשית. רבי יוסי ורבי חי ישבו נדהמים ומשתאים למראה עיניהם ולמשמע אזניהם...

משסים הצעיר לדרש, אמר להם: היות והנני צעיר מאד, קבלתי על עצמי לשחק ולא להראות חכמתי במשך תקופה מסוימת. אתמול נסתימה תקופה זו ותם המועד שקבלתי עלי. מן השמים פגנו את צעדיכם שתבואו לכאן לשמע דברי תורת. ועתה שזכיתי לארח חכמים גדולים פמוותכם, אמר לפניכם דבר נוסף. פתח ודרש בפתוב: "כי נר מצוה ותורה אור", אותו הפתוב בו דרש רבי יוסי בתחלת הלילה. פי הנער שפע דברי תורה עמקים בסתרי סתרים! רבי חי ורבי יוסי היו מלאי התפעלות: מנן לנער צעיר ורך בשנים חכמה כה עמקה גדולה ונפלאה!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

אמר להם הנער: אני מבבל ובנו של רב ספרא הנני. לא זכיתי להפיר את אבי, כי התייתמתי ממנו בעודי תינוק בעריסתי. כֹּאֲשֶׁר בָּאתִי לְאַרְצ־יִשְׂרָאֵל וְרֵאִיתִי אֶת הַחֲבֵרִים שֶׁהֵם אַרְיוֹת בַּתּוֹרָה, קִבַּלְתִּי עַל עַצְמִי לְהַסְתֵּת, שֶׁלֹּא יִכִּירוּ בִּי הַבְּרִיּוֹת. אֲשֶׁרִי חֲלָקִי שְׁזָכִיתִי לִפְגֹּשׁ אֶתְכֶם בְּבֵיתִי! עוֹד הֶעֱעִיר מְדַבֵּר, וְרַבִּי יוֹסִי לֹא יָכַל לְהִתְאַפֵּק עוֹד — נָשָׂא קוֹלוֹ וּבָכָה. קָמוּ הַכָּל מִמְּקוֹמוֹתֵיהֶם וְנָשְׁקוּ לְנֶעֱר הֶעֱעִיר בְּרָאשׁוֹ. גַּם חוֹתְנּוֹ, אָבִי הָאִשָּׁה הֶעֱעִירָה, קָם וְנָשַׁק לוֹ בְּמִצְחוֹ וּבָכָה. נֶעְנָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר: אֲשֶׁרִי חֲלָקִי, שְׁזָכִיתִי לְשִׁמְעַם מִפִּיָּךְ דְּבָרִים נִפְלְאִים אֵלֶּה, שֶׁהָיוּ סְתוּמִים וְנִעְלָמִים, אֲשֶׁר לֹא זָכִיתִי לְשִׁמְעַם כְּמוֹתָם מֵאִישׁ עַד הַיּוֹם!!!

כֹּאֲשֶׁר נִתְגַּלְתָּה הָאֵמֶת, לֹא יָדְעוּ הָאִשָּׁה וְאָבִיהָ אֶת נִפְשָׁם מִרַב בְּכִי וּמִרַב שִׂמְחָה. גַּם רַבִּי חַיָּא וְרַבִּי יוֹסִי שָׁמְחוּ בְּשִׂמְחָתָם מְאֹד. עָרְכָה הָרַעְיָה הֶעֱעִירָה אֶת הַשְּׁלָחַן לְסַעֲוֹדָה. בַּתּוֹף הַסַּעֲוֹדָה אָמַר הֶעֱעִיר: כְּשֶׁרֵאִיתִי אֶת צִעְרָם הַגָּדוֹל שֶׁל חוֹתְנִי וְרַעֲיָתִי עַל שְׂאִינִי יוֹדַע אֶפְלוֹ לְבָרֶךְ בְּרַפְת-הַמְּזוֹן, גָּזַרְתִּי עַל עַצְמִי שֶׁלֹּא אֶנְהַג עִם אֲשֶׁרִי כְּדֶרֶךְ כָּל הָאַרְצִי, וּלְגַלּוֹת לָהֶם אֶת טִיבִי הָאֵמֶתִי לֹא יִכְלָתִי, כִּי גָזַרְתִּי עַל עַצְמִי שְׁתִּיקָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי אֶל הֶעֱעִיר: בֵּינוֹן שִׁפְתָּתָךְ בְּדַבְּרֵי תוֹרָה, הָאֵר לִפְנֵינוּ אֶת הַלֵּילָה בְּגִלּוֹי סוּדוֹת הַתּוֹרָה הַיְדוּעִים לָךְ! פָּתַח הַנֶּעֱר וְדָרַשׁ אַרְבּוֹת בְּסוּדוֹת בְּרַפְת-הַמְּזוֹן. כָּל הַלֵּילָה יִשְׁבּוּ הַחֲכָמִים עִם הֶעֱעִיר, עִם רַעֲיָתוֹ וְאָבִיהָ, וְהַשְׁתַּעֲשְׁעוּ בְּדַבְּרֵי תוֹרָה. כְּשֶׁהָאֵיר הַיּוֹם בָּרָכוּ עַל הַמְּזוֹן, וְשׁוּב חִבְּקוּ וְנָשְׁקוּ אֶת הַחֶתָּן בְּחֻבָּה מִפְּלָגָת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בֵּינוֹן שְׁזָכִינוּ לְכָל זֶה, וְדָאִי יוֹם מְשִׁתָּה הוּא הַיּוֹם! וּבְכֹן, לֹא נִצָּא מִהַבֵּית עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה מְשִׁתָּה גְּדוֹלָה לְכָל אֲנָשֵׁי הָעִיר. מְשִׁתָּה זֶה אֵינוֹ מְשִׁתָּה הוֹלָלוֹת, אֲלָא מְשִׁתָּה שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָפֵץ בּוֹ. לְאַחֵר מִכֵּן פָּנוּ הַחֲכָמִים אֶל הָאִשָּׁה וּבִרְכוּיָהּ שֶׁתִּהְיֶה שִׂמְחָתָה שִׂמְחָה שְׁלָמָה, וְלְאַבִּיהָ אָמְרוּ, שְׁיָכִין סַעֲוֹדָה גְּדוֹלָה לְכָל אֲנָשֵׁי הָעִיר.

אֲנָשֵׁי הָעִיר בָּאוּ לְחַג בְּשִׂמְחָתָה שֶׁל הַמְּשִׁפְחָה, שְׁזָכָתָה לְחַתֵּן מִפָּאָר זֶה, שֶׁכֵּן שִׁמְעַם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאַרְעַ בְּלֵילָה נִתְפַּשֵּׁט מִהֶרָה בֵּין אֲנָשֵׁי הָעִיר. בְּמְשִׁתָּה פָּתַח הַחֶתָּן וְדָרַשׁ בְּדַבְּרֵי תוֹרָה, וְהָיוּ הַכָּל שְׂמֵחִים וּמִתְעַנְּגִים עַל דְּבָרָיו.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

כל היום ארץ המשיטה, ולעת-ערב נמנו וגמרו אנשי המקום למנות את החכם הצעיר בראש ומנהיג הקהלה. רבי יוסי ורבי חי'א לנו במקום לילה נוסף, ולמחרת נפרדו מהחתן ומשפחתו בברכה ובהוקרה.

בהגיעם אל רבי שמעון, נשא רבי שמעון את עיניו ואמר להם: רואה אני בכם, שהייתם שני ימים ולילה אחד במשכנו של מלאך מטטרוץ [מלאך זה הוא המלאך הגדול הממנה על עולם היצירה, ורבי שמעון הרגיש ברוח קדשו, כי בנער צעיר זה שורה רוחו של מלאך זה]. נער זה — המשיך רבי שמעון — למד אתכם גנזי נסתרות וגלה לכם סודות עליונים. אשרי חלקכם, בני! ספרו רבי יוסי ורבי חי'א את כל המעשה שהיה.

נענה רבי שמעון ואמר: אשריכם, ואשרי חלקי! זוכר אני כי יום אחד הלך עמי רב ספרא, אבי הנער, בדרך. בעת שנפרדנו, ברכתיו כי יזכה לבן שיהיה ארי שבחבורה. מצטער אני עתה, שלא ברכתיו שיזכה גם הוא לראותו בגדלתו. ואמנם בנו גדל ונעשה ארי שבחבורה, אך אביו לא זכה לראותו. אשריכם, בני, שזכיתם אתם לראותו!!! (זהר ח"ב קסה, ב)

סגולה לעשירות

התנא רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי הלך פעם בדרך לחמיו, יחד עמו הלכו עוד כמה תנאים וחכמים. בדרךם פגשו את רבי ייסא, כשהוא הולך עם אדם נוסף, ושניהם מדברים ביניהם דברי תורה.

פנה רבי אלעזר לרבי ייסא ואמר לו: דומני שאותו אדם שהולך עמך אכן תלמיד חכם הוא? ענה לו רבי ייסא: נכון! אמת הדבר! אך גם אני כשלקחתיו על מנת שילוני לא ידעתי כלל כי תלמיד חכם הוא, אך כעת נודע גם לי הדבר, כי כלי מפאך מאד הוא.

פנה רבי אלעזר אל אותו אדם ושאלהו, מה שמך? יועזר! ענה, אמר לו רבי אלעזר, שמותינו כמעט שנים ודומים, כי לי קוראים אלעזר, אם כן בא ונשב יחד ללמוד תורה.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ואכן התיישבו רבי אלעזר ויועזר על אבן בצדי הדרך, והחלו ללמוד ולפלפל בתורה. רבי אלעזר התפעל מאד מחדושי וְאמרותיו של יועזר, ונהנה מאד. כְּשֶׁגִּמְרוּ שְׁאֵלָהוּ רבי אלעזר שׁוּב: בְּמָה הִנֵּה עוֹסֵק? עָנָה לוֹ יועזר, פֶּעַם הֵייתִי מִלְמֵד דְּרָדְקִי (מִלְמֵד תִּינוּקוֹת) בְּעִיר מְגוּרִי, אִךְ שֶׁכַּעֲבֹר זְמַן מָה הִגִּיעַ לְעִירָנוּ תִּלְמִיד חֶכֶם גָּדוֹל, רַבִּי יוֹסִי מַעִיר חֲנִין שְׁמוֹ, וְהַחֲרִים שֶׁל הַיְלָדִים לְקַחְהוּ לְמִלְמֵד בְּמִקוּמִי, וְאִךְ שֶׁהַחֲרִים הִבְטִיחוּ לִי שִׁמְשִׁיכוּ לְשָׁלֵם לִי, שְׂאוּכַל לְהַתְקִינִם, אִךְ לֹא הִסְכַּמְתִּי לָכֵה, וּמִשּׁוֹם כֵּךְ עֲזַבְתִּי אֶת הָעִיר וְהִשְׁפַּרְתִּי עֲצָמוֹ לְלוֹזֹת אֶת רַבִּי יִיסָא.

המשיכו החכמים כֻּלָּם בְּדַרְכָּם לִישִׁיבָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאִי, וְיוֹעֶזֶר עִמָּם כִּשְׁהוּא נִשְׁאָר לְלַמֵּד בִּישִׁיבָתוֹ שֶׁל רִשְׁבִּי. בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עָסַק רִשְׁבִּי בִישִׁיבָתוֹ בְּהִלְכוֹת נְטִילַת יָדִים, וְאָמַר לָהֶם: כִּי הַמְזֻלָּז בְּנְטִילַת יָדִים טוֹפוֹ שָׂבָא לְיָדֵי גְּנִיּוֹת, אִךְ הַמְדַּקְדָּק בְּנְטִילַת יָדִים זוֹכֵה לְעִשְׂרוֹת מִפְּלֶגֶת, כִּי הָרִי מִדָּה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמִכְפָּלָת.

אֲחֵר מִכֵּן כִּשְׁהִלְכוּ הַחֲכָמִים לְטוֹל יָדֵיהֶם לְסַעַד אֶת לֶבָם הַבְּחִין רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאִי בְיוֹעֶזֶר, כִּי מְדַקְדָּק הוּא עַד מְאֹד בְּכָל הַהִלְכוֹת וְהַדְּקוּקִים בְּנְטִילַת יָדִים, וְשׁוֹפֵף הוּא עַל יָדָיו כַּמּוֹת גְּדוּלָּה שֶׁל מִים, פָּנָה אֵלָיו רִשְׁבִּי וְאָמַר לוֹ: אֲשִׁירָךְ שְׁזָכִיתָ לָכֵה, שְׁעָלֶיךָ יִחוּלוּ בְּרוּכוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְהַתְבָּרֵךְ בְּשִׁפְעַת וְעִשְׂרוֹת עַד בְּלִי דִי.

לֹא עָבַר זְמַן רַב וְהַבְּרָכָה שֶׁל רִשְׁבִּי הִתְקַיְּמָה, וְיוֹעֶזֶר נִתְעַשֵּׂר מִיָּד, כַּאֲשֶׁר מֵצֵא אוֹצֵר שֶׁל זָהָב.

כָּל יָמָיו עָסַק יוֹעֶזֶר בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הֶרְחֵבָה גְּדוּלָּה, וְהָיָה מַחֲלֵק מִמְּמוֹנֵהוּ לְעִדְקָה. הָעֲנִיִּים הָיוּ מְאוּכָלִי שְׁלַחְנוֹ, וְהוּא שָׂמַח עִמָּהֶם וְהִסְבִּיר לָהֶם פְּנִיִּים מְאִירוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּרֹאוֹתוֹ בְּגִדְלָתוֹ וְהַעֲלָתוֹ, קָרָא עָלָיו מִקְרָא שְׁנַאֲמַר: "וְאַתָּה תִּגִּיל בָּהּ, בְּקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּל".
(וְהָרַח"א פו', ב')

שְׁלִיחַ מִן הַשְּׂמִימִים

רַבִּי שְׁמַעוֹן וְתִלְמִידָיו הָלְכוּ פֶּעַם בְּדֶרֶךְ עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְנֶהֱרָ, אֶחָד הַתִּלְמִידִים, רַבִּי יוֹסִי שְׁמוֹ, הִרְפִּין עֲצָמוֹ כְּדִי לְשִׁתּוֹת מִים מִהַנְּהָר, וְעַל-יָדֵי

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

זה נרְטְבו בְגָדָיו, אָמר רַבִּי יוֹסִי לַחֲבֵרִיו, הֲלוֹאִי לוֹ לֹא הָיָה נִבְרָא כָּלֹל נֶהָר זֶה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן שָׁמַע אֶת דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי, נִעְנָה וְאָמַר: אָסוּר לוֹמַר כֵּן, וְאָסוּר לְבִזּוֹת דְּבָר מִכָּל אֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, שֶׁהָרִי כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א) "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהָיָה טוֹב מְאֹד" וְהַפְּנִיָּה כִּי כָּל מִה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, הַכֹּל טוֹב הוּא. וְאִפְּלוּ נֶחֱשִׁים וְעִקְרָבִים וְחִיתֵּי טוֹרְפוֹת, שֶׁהֵם מְזִיקוֹת, מִכָּל מְקוֹם נִצְרָכוֹת הֵן לְטוֹבַת בְּנֵי-אָדָם. רַק שֶׁבְּנֵי הָאָדָם לֹא יוֹדְעִים מִכֶּה.

וְכֵן תוֹךְ כְּדֵי דְבוּרָם רָאוּ הַחֲכָמִים כִּי מְגִיחַ לִפְנֵיהֶם נֶחֱשׁ, קָם רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר: "נֶחֱשׁ זֶה בָּא לַעֲשׂוֹת לָנוּ נֶס".

הַנֶּחֱשׁ חָלַף עַל פְּנֵי הַחֲכָמִים וְהַקְדִּימָם, וְכֵן הַמְּשִׁיחַ הִלָּאָה, וּבִדְרֹךְ פִּגְשׁ הַנֶּחֱשׁ בְּנֶחֱשׁ אֲרִסִּי נוֹסֵף (הַנִּקְרָא "אַפְּעָה") וְכָאן הִחֲלוּ שְׁנֵי הַנֶּחֱשִׁים לִפְגַּע הָאַחֵד בַּמִּשְׁנֵהוּ עַד שֶׁנִּפְּלוּ שְׁנֵיהֶם כְּשֶׁהֵם מֵתִים.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְתַלְמִידָיו לְמְקוֹם בּוֹ מָתוּ הַנֶּחֱשִׁים, וְרָאוּ אֶת הַנֶּס, מִיָּד קָרָא רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר: "בְּרוּךְ הוּא עַל אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ נֶס גָּדוֹל זֶה, הַכֹּל יוֹדְעִים הָרִי כִּמְהָ מִסְּכָן הוּא הַנֶּחֱשׁ 'אַפְּעָה' שֶׁכָּל הַמְּבִיט בְּעֵינָיו כְּבָר קָשָׁה לוֹ לְצַאת מִמֶּנּוּ חַי, וְכָאן לֹא שׁוּם הִתְאַמְּצוֹת נִצְלָנוּ מֵאוֹתוֹ נֶחֱשׁ, עַל-יְדֵי נֶחֱשׁ אַחֵר, שֶׁהָיָה הַשְּׁלִיחַ מִן הַשָּׁמַיִם לְהַצִּילָנוּ.

וְנֶס זֶה בָּא לְלַמֶּדְנוּ שֶׁאַף הַמְּזִיקִים שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֹא בִּרְאָם כִּי אִם בְּשִׁבִּיל בְּנֵי הָאָדָם, וּכְדִבְרֵי הַתִּנָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאִי.

לְשֵׁם מַעֲוֹת עֲדָקָה

בְּלִיל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה חָלַם רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲלוֹם, וְהָיָ שָׂרִי מַלְכוּת רוֹמִי תוֹבְעִים מִבְּנֵי אֲחוֹתוֹ מִסִּים בְּסִכּוּם גָּדוֹל מְאֹד: שֵׁשׁ מֵאוֹת דִּינָרִים!

מִיָּד הָלַךְ אֲלֵיהֶם וְדִבֵּר עַל לִבָּם, כִּי יִתְחִילוּ לַעֲסֹק בְּעֲדָקָה וּבְחֶסֶד, וְיַעֲזְרוּ לַעֲסָקְנֵי הָעִיר לְפָרֶנֶס אֶת הָעֲנִיִּים שָׁבָה.

"אֲבָל מֵהִיכָן נִקַּח כֶּסֶף?" — שְׁאַלְהוּ.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

"הפרישו מן הכסף, בו אתם מתפרנסים, ורשמו את הסכומים בפנקס מיוחד, ובתם השנה אשלים לכם את הסכום שנתתם!"

קבלו על עצמם לעסק בצדקה ובחסד, ורבי שמעון יצא מבית אחיניו (בני אחותו).

לאחר זמן הלשינו אנשים רעים על בני אחותו של רבי שמעון בפני המלכות על שהם עוסקים במסחר של בגדי משי ללא רשיון משרי המלוכה.

מיד נשלח אליהם שליח מטעם הממשלה, שהודיע להם: "הנכם חייבים לשלם קנס, ולפניכם שתי אפשרויות: להכין עבור המלך מלבוש משי יקר-ערך או לשלם קנס של שש מאות דינרים!"

קשה היה להם להחליט במקום איזו מן האפשרויות יקבלו, שבו שתי ההצעות נראו להם קשות מאוד לבצוע, ובינתיים לקח אותם הפקיד לבית המעצר לאסרם.

בשהגיעה השמועה אל רבי שמעון בר-יוחאי, אחי אמם, קם ונסע מיד למקום מעצרם.

הוא נכנס אליהם ושאלם: "מהו סכום הכסף, שהוצאתם השנה לצדקה?" "הכל כתוב בפנקס המיוחד" — ענו לו ומסרו לידיו את הרשימו.

עין רבי שמעון ברשימת החשבונות ומצא, שאחיניו הוציאו לצרכי צדקה כמעט שש מאות דינרים... חסרו רק ששה דינרים לסכום זה... "תנו נא לי ששה דינרים!" — אמר להם רבי שמעון.

היה עפם מעט כסף, שהצליחו להחביא כאשר נעצרו — ספרו האחינים ששה דינרים ומסרו אותם לידי הודם הגדול.

לקח רבי שמעון את ששת הדינרים מידיהם — ויצא.

הוא הלך אל שליח המלכות, אשר טפל בענשם, ושחד אותו בכסף זה.

השליח קבל את המתנה — ומיד שחרר אותם מן הכלא.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

אחרי שהשתחררו מן המעצר, פנו אל רבי שמעון ושאלוהו: "האם ידעת את העתיד לבא עלינו?"

"כן!" — השיבם רבי שמעון — "בליל ראש-השנה חלמתי חלום, והנה שרי המלכות תובעים מכאן שש מאות דינרים..."

רציתי, אם-כן, שתתנו כסף זה לצדקה, ואזי תהיו פטורים מלמסר אותו לידי הרומאים הרשעים..."

ורבי שמעון הוסיף להסביר להם: "אמנם הוצאתם את רב הסכום לצדקה, אבל בגלל ששת הדינרים, שחסרו להשלמת סכום זה, נלקחתם למאסר; ובאשר השלמתם את הסכום לשש מאות דינרים — מיד זכיתם להשתחרר לשלום!"

"ומדוע לא ספרת לנו מיד על דבר החלום?" — טענו האחיינים בפני דודם — "הרי לו ידענו את הדבר, ודאי היינו נותנים ברצון את כל הסכום לצדקה!"

"אמנם כן, בני" — השיב להם רבי שמעון — "אבל לו ידעתם את העתיד לבא — לא הייתם נותנים את הכסף לשם קיום מצות צדקה, אלא כדי להחליץ מן הצרה. אבל עתה, מאחר שניתתם את הסכום ללא כל ידיעה על מה שיקרה לכם — הרי נתתם אותו לשם מצות צדקה, וזכות המצוה עמדה לכם להצילכם!"

(ויקרא רבה פרק לד)

בחה של מטבע קטנה

אחד מתלמידיו של רבי שמעון בר-יוחאי, שמו רבי יצחק, יצא בבקר מביתו בדרך לבית-הכנסת, והנה נתקל באיש עני, אשר לא היה לו כלום, פרט למטבע בן חצי מעה (סכום קטן).

בעוד הוא מתבונן במראהו העלוב של האביון, פתח העני בדברי תחנונים: "אנא, רחם נא על חיי ועל נפשות ילדי המסכנים! אנו רעבים ללחם ועומדים על סף מיתת רעב... אין לנו מה לאכל... אנא! רחם!"

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

"אבל במה אוכל להושיע לך" — ענה לו רבי יצחק בקול רחמני —
"והלא מצבי הוא בדיוק כמצבך, ואין בידי דבר חוץ ממטבע גלובה של
מחצית המעה!"

"גם זה טוב בשבילי" — השיב העני האמלל — — "בידי חצי מעה,
ואם תתן לי את המטבע שבידך, היא תשלים את מחצית המעה שלי
למעה שלמה, ואוכל לקנות בה כפר לחם, אשר תשביע את רעבונם של
ילדי המסכנים..."

בשמחה נתן לו רבי יצחק את המטבע שלו; העני מהר לביתו כדי
להחיות את נפשותיהן הרעבות של בני-משפחתו, ואלו רבי יצחק המשיך
בדרך לבית-הכנסת.

בלילה, כאשר ישן רבי יצחק על מטתו — והנה חלום — — —

והנה הוא עומד על שפת-הים, מתבונן בגלים הנוצצים, כשלפתע...
מתנפלים עליו שונאים... הם תופסים בו בחזקה ועומדים להשליכו לתוך
מעמקי הים...

והנה הוא מבחין ברבו, רבי שמעון בר-יוחאי, המושיט ידיו להצילו
— אך המרחק ביניהם רב מדי, וקצרה ידו של רבי שמעון מהושיע (הוא
אינו מצליח להצילו).

עוד רגע — ואויביו של רבי יצחק מצליחים לדרחו לתוך גלי הים...
הנה הנה הוא טובע...

בעוד הוא מפרפר בין חיים למות, כשהוא בין גלי הים, הוא חש ביד
המוציאה אותו מן המים...

התבונן רבי יצחק לראות מי הוא המציל אותו — והנה זה העני, אשר
פגש בבקר, ונתן לו את מחצית המעה, שהיתה ברשותו — הוא הוא
שמהר עתה לעזרתו, הצילו ממעמקי הים, ומסר אותו לידי רבו, רבי
שמעון, אשר עמד במשך כל הזמן על שפת-הים! — — —

התעורר רבי יצחק משנתו, ולבו הלם בקרבו מאימת החלום.

אט אט הוא נרגע מחלומו המבעית, והתעמק להבין את פשרו...

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

פְּתָאם הִבְהִיר לוֹ, כִּי מִן הַשָּׁמַיִם גָּלוּ לוֹ שְׁעָמַד בְּסִפְנָה גְדוּלָּה; גִּזְרָה
אִימָה רַחֲפָה עָלָיו, וְאָלוּ בְּזָכוֹת מַחְצִית הַמַּעֲדָה, בְּכַחַח שֶׁל מְטַבֵּעַ קִטְנָה
זוֹ, אֲשֶׁר בָּהּ הִחְיָה נַפְשׁוֹת רַעֲבוֹת — נִצֵּל מִגְזְרָה כַּח קִשָּׁה וְלָרְבוּ רַבִּי
שְׁמֵעוֹן הָיָה מֵה לְבַקֵּשׁ עָלָיו זְכוּת. (זֶהר פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח)

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ההסתלקות והמערך בה נטמן

יום פטירתו

בשחלה התנא רבי שמעון בר יוחאי, נכנסו אליו שלשה תלמידיו, רבי פנחס ורבי חי' ורבי אבא. אמרו לו: מי שהוא עמוד העולם נוטה למוות? אמר להם: אין בית-דין של מעלה מעינים בדיני, שהרי אני רואה שאני נמסר למלאך ולדין של מעלה, שאין אני כשאר בני-אדם, אלא הקדוש-ברוך הוא בעצמו דן את דיני ולא בית-דינו, וכמו שאמר דוד בתפלתו אל השם (תהלים מג, א): "שפטני אלקים וריבה ריבני", וכן אמר שלמה (מ"א ה, נט): "לעשות משפט עבדו", הוא לבדו ולא אחר. שהרי שנינו: כשהאדם נוטה למוות — בית-דין של מעלה מעינים בדינו: יש מהם הנוטים לכף-זכות, שמראים את זכיותו של האדם, ויש מהם הנוטים לכף-חובה ומראים את חובתו של האדם, ואין הנדון יוצא מן הדין כמו שהוא חפץ. אבל מי שדן אותו המלך העליון, השולט על הכל, הוא טוב, ואין האדם יכול להיות באותו הדין רק טוב. מה הטעם? שהרי שנינו: מדותיו של המלך העליון נוסות תמיד לזכות, והוא פלו רחמים, ובנידו לסלח לחטאים ועוונות. וזהו שכתוב (תהלים קל, ד): "כי עמך הסליחה", ולא עם אחר.

ולכן בקשתי ממנו שהוא ידין את דיני, ואני אפגש לעולם הבא דרך שלשה-עשר פתחים (כנראה, הכוונה ל"ג מדות של רחמים), שלא עברו בהם אלא האבות, ולא יהיה מי שיעבב בידי, מפני שלא אבקש מהם רשות.

הוסיף רבי שמעון ואמר דבר-מה, וראו תלמידיו הנמצאים בבית שבאו לבקרו, שאיננו נמצא שם. תמהו מאוד, ואף אחד מהם לא היה יכול להוציא הנה מפיו מילה אחת שגפלה עליהם.

בעודם יושבים שם, עלו באפם ריחות של בשמים רבים, וכל אחד ואחד מהם חזר והתאושש, עד שראו את רבי שמעון שגדאה כמדבר עם אדם, אולם לא ראו אדם אחר מבלעדיו.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

לאחר זמן-מה שאל אותם רבי שמעון: האם ראיתם דבר-מה? אמר לו רבי פנחס: לא, אלא שפלטנו תמיהים על שלא ראינו אותך על מפתך זמן רב, וכשראינוך עלו באפינו ריחות בשמים של גן-עדן, ושמענו את קולך מדבר ולא ידענו מי מדבר עמך...

אמר להם רבי שמעון: ולא שמעתם דבור אחר חוץ משלי? השיבו לו: לא!

אמר להם: בנראה שאין אתם ראויים עדיו לראות פניו.

אחר-כך אמר להם רבי שמעון: בעת שלחו אחרי מן השמים והראו לי את מקומם של הצדיקים בעולם הבא, ולא נשא חו בעיני מקומי המיעד, רק חפצתי במחיצתו של אחיה השילוני, ובחירתי מקומי שם וחזרתי. ובאו עמי שלש מאות נשמות צדיקים, ובראשם היה אדם הראשון, והוא אשר ישב לידי ודבר עמי...

לאחר מכן נתקרב אליו רבי אלעזר בנו ואמר לו: אבי, והיכן מקומי שם? אמר לו אביו, רבי שמעון: אשרי חלקך, בני! זמן רב יעבר שלא תהיה קבור עמי, אבל בעולם הבא — בחרתי מקום בשבילי ובשבילך. אשרי חלקנו וחלקם של הצדיקים, שהם עתידים לשבח לאדון העולם כמו המלאכים המשרתים לפניו! וזהו שנאמר: "אף צדיקים יודו לשמך".

החבריא קדישא

באותו היום שרבי שמעון עמד להסתלק מן העולם והיה מסדר דבריו, התכנסו החברים לבית רבי שמעון, והיו לפניו רבי אלעזר בנו ורבי אבא ושאר החברים, והבית היה מלא.

זקף רבי שמעון את עיניו וראה שהבית נתמלא. בכה רבי שמעון ואמר:

בפעם אחרת, כאשר הייתי חולה, היה רבי פנחס בן יאיר לפני, ועד שבחרתי מקומי המתינו לי, וכשחזרתי הקיפה אש סביבי ולא פסקה לעולם, ולא היה נכנס אדם אלא בפרשות, ועכשו ראיתי, שפסקה האש והבית נתמלא!!!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

בעודם יושבים, פקח רבי שמעון את עיניו וראה מה שראה, והקיפה האש את הבית. יצאו כלם, ונשארו רבי אלעזר בנו ורבי אבא, ושאר החברים ישבו בחוץ.

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו: צא וראה אם רבי יצחק נמצא פאו, כי אני ערבתי לו (בשעה שמלאך-המות בקש לקחתו) שלא ימות. אמר לו שיסדר דבריו וישב על ידיו אשרי חלקו!

קם רבי שמעון ממקומו וישב, חיף ושמת. אמר: היכן הם החברים? קם רבי אלעזר והכניס אותם, וישבו לפניו. נשא רבי שמעון את ידיו והתפלל תפלה, והיה שמת ואמר: "אותם החברים שהיו בבית האדרא יבואו לכאן!" יצאו כלם, ונשארו רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חייא. בינתיים נכנס רבי יצחק. אמר לו רבי שמעון: כמה יפה חלקך! כמה שמחה עתידה להתוסף לך היום הזה!

ישב רבי אבא מאחורי כתפיו, ורבי אלעזר לפניו. אמר רבי שמעון: הרי עתה שעת רצון היא, ואני רוצה להכניס לעולם הבא בלי בושה! והרי דברים קדושים, שלא גליתם עד עתה, ברצוני לגלותם לפני השכינה, שלא יאמרו כי בחסרון הסתלקתי מן העולם. ועד עכשו היו צפונים בלבי, כדי שאכנס בהם לעולם הבא. וכך אסדר אתכם: רבי אבא יכתב, ורבי אלעזר בני ישגן (יבאר הדברים), ושאר החברים יהגו בלבם.

עמד רבי אבא מאחורי כתפיו, ורבי אלעזר בנו ישב לפניו. אמר לו: "קום, בני, שהרי אחר יושב באותו מקום!" קם רבי אלעזר. התעטף רבי שמעון וישב. פתח ודרש דרוש על הפסוק (תהלים קטו, יז): "לא המותם יהללו י-ה ולא כל יורדי דומה". שוב פתח רבי שמעון ואמר: הקדוש-ברוך-הוא רוצה בכבודם של צדיקים יותר מבכבודו. ועכשו הקדוש-ברוך-הוא רוצה בכבודי, וכל הצדיקים שבגן-עדן באו עמו. הרי רב המנונא סבא פאו, וסביבו שבעים צדיקים, מעטרים בעטרות מבהיקות מזהרו וזיוו של הקדמון בקדש, סתום של כל הסתומים, נעלם של כל הנעלמים! ורב המנונא פא לשמע בחדוה דברים אלו שאני אומר. עד שהיה יושב, אמר: הרי רבי פנחס בן יאיר פאו הכינו לו את מקומו!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

נודעו החברים ועמדו ממקומם וישבו בשפולי הבית, ורבי אלעזר ורבי אבא נשארו על מקומם לפני רבי שמעון.

האש שלהט סביב הבית

פתח רבי שמעון ואמר: "אני לדודי ועלי תשוקתו" (שה"ש ז) כל הימים שהייתי קשור לעולם הזה, לא נתקשרתי אלא בהקדוש-ברוך-הוא, ולפיכך עכשו "ועלי תשוקתו"... וכאן התחיל רבי שמעון לגלות סודות התורה ורזון דרזיו, כמבאר בארץ בזהר הקדוש, פרשת האזינו. בתוך דבריו אמר רבי שמעון: "עד עכשו היו דברים אלה שגליתי כאן מכסים ונסתרים, כי ירא הייתי לגלותם, וכעת הם נתגלו. גלוי הדבר לפני עתיקא קדישא, שלא לכבודי ולא לכבוד בית אבא עשיתי זאת, אלא כדי שלא אפגם בבושה לפני היכל השם עשיתי זאת! ועוד, כי ראיתי שהקדוש-ברוך-הוא וכל אלו צדיקי-אמת הנמצאים כאן כלם הסבימו על-ידי, שהרי ראיתי שכלם שמחים בשמחה זו שלי, וכלם מזמנים בעולם ההוא אל השמחה שלי. אשרי חלקי!"

אמר רבי אבא: בשעה שהמאור הקדוש (הינו, רבי שמעון בר-יוחאי) סים לומר דבר זה, הרים המאור העליון את ידיו, בכה ואחר-כך שמח. ושוב רצה לגלות איזה דבר, אלא שמיד אמר: "כל ימי נצטערתי בדבר זה לגלותו, ועכשו אין נותנים לי רשות!" התחזק רבי שמעון, וישב ושפלותיו דובבות. אחר-כך השתחוה שלש פעמים, ואיש לא יכול היה להסתכל במקומו, ובפרט להביט בפניו. אחר-כך אמר: "פה, פה, שזכית לכל אלה ולא יבשו מעינותיך, המעינות שלך יוצאים ואינם נפסקים; עליך קוראים את הפסוק (בראשית ב): 'ונהר יוצא מעדן', וכן את הפסוק (ישעיה נח): 'וכמוצא מים אשר לא יבזבו מימיו'. פעת אני מעיד על עצמי, שכל הימים שעמדת בי בעולם, משתוקק הייתי לראות את היום הזה שאוכל לגלות בו סודות התורה ולא עלתה בידי, חוץ מעכשו, שהרי בעטרה זו מתעטר היום הזה. ועכשו אני מבקש לגלות דברים לפני הקדוש-ברוך-הוא, כי כלם (כל הסודות) מתעטרים בראשי, והיום הזה לא ירחק מלבוא למקומו ביום אחר, שהרי רק כל היום הזה עומד בראשיתי. ועכשו מתר לי לגלות

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הדברים, כְּדִי שֶׁלֹא אֶכְנֵס בְּבוֹשָׁה לְעוֹלָם הַבָּא". וְהַמְשִׁיךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן לְגִלּוֹת סוּדוֹת הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַחֲבֵרִים, עַד שֶׁסִּים דְּבָרָיו בַּפֶּסֶק: "כִּי שָׁם צָוָה ה' אֶת הַבְּרָכָה, חַיִּים עַד הָעוֹלָם".

אָמַר רַבִּי אֲבָא: לֹא סִים הַמֵּאוֹר הַקָּדוֹשׁ לִזְמַר "חַיִּים", עַד שֶׁנִּשְׁתַּתְּקוּ דְּבָרָיו. וְאֲנִי חֲשַׁבְתִּי בְּכַתְבִּי לְהַמְשִׁיךְ וּלְכַתֵּב וְלֹא שְׁמַעְתִּי יוֹתֵר כְּלוּם, וְלֹא הִרְמִיזְתִּי רֹאשִׁי, שֶׁהָאֹר הָיָה כָּל-כָּף גָּדוֹל עַד שֶׁלֹא יָכַלְתִּי לְהִסְתַּכֵּל. בְּתוֹךְ כָּף נִזְדַּעְזַעְתִּי, וְשְׁמַעְתִּי קוֹל קוֹרָא וְאוֹמֵר: "כִּי אֲרֹךְ יָמִים וְשָׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ" (מִשְׁלִי ג.). שׁוּב שְׁמַעְתִּי קוֹל אַחֵר: "חַיִּים שָׁאֵל מִמֶּךָ נָתַתָּ לּוֹ" (תְּהִלִּים כ"א).

כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא פָּסְקָה הָאֵשׁ מִן הַבֵּית וְלֹא הָיָה מִי שִׁיתְּקָרֵב אֵלָיו, שֶׁלֹא יָכֻלוּ לָגֶשֶׁת אֵלָיו, שֶׁהָאֹר וְהָאֵשׁ הָיוּ סְבִיבוֹ. כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁכַבְתִּי עַל הָאָרֶץ וְנִגְעִיתִי בַּבִּכְיָה. לְאַחַר שֶׁנִּסְתַּלֵּקָה הָאֵשׁ, רָאִיתִי אֶת הַמֵּאוֹר הַקָּדוֹשׁ, קֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים, שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, כְּשֶׁהוּא שׁוֹכֵב עַל יְמִינוֹ מַעֲטָף וּפָנָיו שׁוֹחֲקוֹת... עָמַד רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּנּוּי, לָקַח אֶת יָדָיו וְנִשְׁקָו, וְאֲנִי לִחְכַּתִּי אֶת הָעֶפֶר שֶׁתַּחַת רִגְלָיו. בִּקְשׁוּ הַחֲבֵרִים לְהִסְפִּידוֹ וְלֹא יָכֻלוּ לַדְּבַר! הִתְחִילוּ הַחֲבֵרִים בּוֹכִים. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּנּוּי נָפַל שְׁלֹשׁ פַּעֲמִים וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִפְתַּח אֶת פִּיו. אַחֵר-כֵּן פָּתַח וְאָמַר:

"אֲבָא! אֲבָא! שְׁלֹשָׁה הָיוּ חֲזָרוֹ לְהָיוֹת אַחֵד! (כִּי מִשְׁלֹשֶׁת הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה: רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲבִיו, רַבִּי פִּנְחָס חוּתְנֹנִי, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּנּוּי, נִשְׁאַר בֶּנּוּי לְבָדוּ). עָכְשׁוּ יִנְדּוּ הַחַיּוֹת, הַצִּפּוֹרִים תִּטּוּסְנָה וְתִשְׁקַעְנָה בְּנִקְבֵי הַיָּם הַגָּדוֹל, וְהַחֲבֵרִים כָּלָם שׁוֹתִים דָּם!" (כְּלוּמַר, שֶׁגַּם בְּעֲלֵי הַחַיִּים יִשְׁתַּתְּפוּ בְּאֵבֶל וְיִנְדּוּ מִמִּקּוֹמָם: הַצִּפּוֹרִים תִּתְחַבְּאֵנָה בְּנִקְיָקִי סִלְעֵי הַיָּם; וְהַחֲבֵרִים שׁוֹתִים דָּם, צִעְרָם גָּדוֹל כָּל-כָּף בְּאֵלוֹ הָיוּ שׁוֹתִים דָּם; וְיֵשׁ גּוֹדְרָסִים: 'שׁוֹתֵתִים דָּם').

עָמַד רַבִּי חִזְיָא עַל רִגְלָיו וְאָמַר: "עַד עָכְשׁוֹ הַמֵּאוֹר הַקָּדוֹשׁ הִשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ עָכְשׁוֹ הִגִּיעָה הַשְּׁעָרָה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכַבּוּדוֹ! עָמַדוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אֲבָא, לְקַחוּהוּ בְּאַפְרִיזוֹן מִי רָאָה אֶת מְבוֹכָתָם שֶׁל הַחֲבֵרִים וְכָל הַבֵּית הָיָה מַעֲלָה רֵיחַ נִיחּוּחַ. הָעֲלוּהוּ בְּמִטָּתוֹ, וְלֹא הִתְעַסְקוּ בּוֹ אֵלָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אֲבָא.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

המאבק על מקום קבורתו

באו אנשים תקיפים ואנשי מלחמה של הכפר הסמוך, והפצירו בהם (כי רצו שיקבר המאור במקומם). בני מירון צעקו בחבורה, כי חשבו שלא יטמן בגבולם. לאחר שיצאה המטה עלתה המטה באויר, ואש היתה מלהטת לפניה.

שמעו קול: "התכנסו, בואו והתאספו להלולא של רבי שמעון!" יבוא שלום ינוחו על משכבותם" (ישעיה נז).

בשהכנס למערה, שמעו קול מהמערה: "זה האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות (שם יד)! כמה קטרוגים פרקיע משתתקים ביום זה בגלגלך, רבי שמעון בן יוחאי, שרבונו משתבח בו בכל יום. אשרי חלקו למעלה ולמטה! כמה אוצרות עליונים שמורים לו! עליו נאמר (דניאל יב): 'ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגודלך לקץ הימיו!'

יכנס בן אצל אביו...

לעידו של רבי שמעון, במערה, קבור בנו התנא רבי אלעזר, שציונו שוכן רק כ-10 מטרים מציונו של אביו. נתקים בשני בני עליה אלו, האב ובנו, המאמר "בחייהם ובמותם לא נפרדו", שכן גם בחייהם היו קטורים ודבוקים נפש בנפש. אף הצליח רבי אלעזר לעלות לרום פסגת סלם ההשגות בפנימיות התורה, והיה הבולט מבין כל ה"חבריא קדישא". רבי שמעון היה בסוד פתח, ובנו רבי אלעזר, בסוד חכמה.

חז"ל מספרים, כי בשעה שהגיע זמנו של רבי אלעזר להפטר מן העולם, צוה את אשתו, שלאחר פטירתו תניח את גופו בעליה, בביתם שבכפר גוש-חלב, ותשמר את דבר פטירתו בסוד. אשתו קימה את צוואתו, וכך במשך עשרים ושתים שנה בערה, היה גופו של התנא רבי אלעזר, מנח בעליה, והדבר לא נודע לאיש. עד שיום אחד נגלה רבי שמעון בר יוחאי אל אחד החכמים בחלום, ורמז לו: "גוזל אחד יש לי ביניכם, אם אתם רוצים, אתם יכולים להביא אותו אצלי". והבינו הכל כי רבי אלעזר נפטר מן העולם.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

והיו אנשי מירון הולכים ומבקשים להביאו לרבי אלעזר אצל אביו, ואנשי גוש-חלב יוצאים כנגדם במקלות ובחניתות, שכל הימים שהיה רבי אלעזר נתון שם, לא באה חיה רעה בגבולם.

פעם אחת, בערב יום-הכפורים, אמרו אנשי מירון: עכשו השעה שנביא אותו, בעוד שאנשי גוש-חלב טרודים בכבוד היום ואינם מרגישים בנו! כיון שהלכו להביאו, באו שני נחשים של אש והתחילו מהלכים לפניהם. אמרו: "הרי מן השמים מסייעים!" וכשהגיעו למערה, עמדו להם שני נחשי האש מן הצד. מצאו עכן כרוך על-פי המערה. אמרו לו: עכן, עכן, פתח פיה ויכנס בו אצל אביו! פתח להם. (קהלת רבה יא, ג ב)

אחד המפרשים מציין, כי ספור הנחש בפתח המערה, רמז יש בו — כי לא מת רבי אלעזר אלא בעטיו של נחש הקדמוני, ולא בעונו.

השושלת נמשכת

בנוסף לרבי אלעזר, בקשו החכמים לקבור במערה צדיק נוסף, אלא שמן השמים מנעו זאת מהם. היה זה רבי יוסי בנו של רבי אלעזר, ונכדו של הרשב"י. חז"ל מספרים, כי מסבות שונות, לא הלך רבי יוסי בימי נעוריו, בדרך אבותיו הקדושים, והגיע למצב, שהוא הפסיק ללמוד תורה ולקיים מצוות בוראו פראוי.

פעם אחת, לאחר פטירת רבי אלעזר, חלף רבי יהודה הנשיא על פני הבית בו היה גר רבי אלעזר בחיים חיותו, התעכב קמעה ושאל את הנלוים אליו, האם הותר אחריו צדיק זה בו, והראוהו את רבי יוסי, בנו. רבי יהודה הנשיא שנוכח לראות את מצבו הרוחני של הבן, מצא לנכון שלא להוכיחו על פניו, הכיצד זנח את דרכי אבותיו, אלא החליט לפנות אליו בדרך שונה, ובו במקום נתן לו סמיכה, דהיינו, שמעתה יקרא בתאר "רבי", וכן דאג שקרוב משפחה ילמד עמו תורה.

צעד אחר צעד התקדם רבי יוסי בלמודיו, עד שנכנס ללמוד בישיבתו של רבי יהודה הנשיא. יום אחד השתומם רבי יהודה הנשיא, בשמעו קול מפר לו, בוקע ועולה מבית המדרש, קול הדומה לשל רבי אלעזר.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מי הוא זה, שקולו דומה לשל רבי, שאת קולו אני שומע? — שאל רבי יהודה. זהו קולו של רבי יוסי, השיבו לו תלמידיו. מיד קרא עליו רבי יהודה את הפסוק: "פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חיים" (משלי יא) ופרשו כך: "פרי צדיק עץ חיים" — זה רבי יוסי בן רבי אלעזר בן רבי שמעון, "ולקח נפשות חיים" — זה קרוב המשפחה שלמד אותו תורה!

אחר פטירתו של רבי יוסי, הביאו חכמים את ארונו למירון, במטרה לקברו במערת הרשב"י, מקום מנוחת סבו ואביו הצדיקים. ואז חזר על עצמו ספור ה"נחש" שנצב בפתחה של המערה ומנע את הכניסה. נסו החכמים להסיטו בקראם: "עכנא, עכנא, פתח פיה לתת פבור לנפטר, כדי שיוכל הבן ליכנס אצל אביו", אולם הנחש לא נע ולא זע. סברו החכמים לתמם, כי הסבה שמונעים מן השמים לקבר את רבי יוסי בסמוך לקברי אבותיו, היא משום שלא היה גדול בתורה כמותם, אלא שלפתע שמעו בת-קול האומרת: "לא מפני שזה גדול מזה, אלא רבי אלעזר ורבי שמעון, סבלו יסורים הרבה שנים במערה בפקיעיו, ורבי יוסי לא היה בצער המערה". ואכן לא נקבר הנכד רבי יוסי במערה, כי אם בקרבת מקום.

מערת רשב"י

ידועים שני מקרים בהם נמצאה פתחה של המערה.

בפעם הראשונה, היה זה בערך כמאה שנה לאחר פטירת האר"י זכרוננו לברכה, כאשר בנו את המבנה הראשון על ציונו של רשב"י, על ידי הרב אברהם גלאנטי שהיה אחד מגדולי הדור ועתיר נכסים. אחד הפועלים שעסק בחפירת היסודות, גלה לפתע את פתח המערה, ובו במקום פרע ומת. לאור האסון הנורא, צוה הרב גלאנטי לסתם לאלתר את הפתח.

המקרה השני התרחש לאחר כמאה וחמשים שנה, כאשר עלו תלמידי הבעל שם טוב לארץ ישראל בעליה המפרסמת. אחד מהם היה רבי יהושע מחבר הספר "אהבת ציון" המעיד בספרו כי אנשי המקום ספרו לו על קיומו של פתח למערה, בצדה המערבי של החצר. "פעם אחת", הוא כותב, "נפתחה הרצפה של ההיכל, וראו שיש מערה חלולה תחתיה".

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

רעידת האדמה במירון

כך היה מספר רבי יוסף סופר, אשר בקר בצפת ובמירון בשנת תקצ"ז בעת הרעש הגדול, בו נחרב רבו של הגליל העליון. וכה לשונו: "בשיצא הרעש על הארץ בחדש טבת שנת תקצ"ז, באו הישמעאלים והערלים שבאותו מקום לזה הבגן של רשב"י זכרוננו לברכה, והדלת היתה סגורה, וצעקו כלם כאן, ופתחו פיהם: רבי שמעון! רבי שמעון! מאחר שאתה אדם גדול וחשוב בעולם, וגם שמענו מפי אבותינו מחשבותיה, וגם בעינינו אתה חשוב, פתח פתחך! — ומיד נפתחה הדלת מאליה, והלכו כלם לפנים, וגם הבתים שלהם ונשיהם ובניהם נצלו. ולא היה הזק כלל. ועכשו הוא רשב"י חשוב בעיניהם מאוד ביותר".

לאחר חדשים מספר, היתה שוב רעידת אדמה, מוסיף רבי יוסף סופר ומספר: "וברחו, כפעם הראשונה, כל היהודים והערלים והישמעאלים לבגינו של רשב"י זכרוננו לברכה, וכשבאו בסמוך לבגן הציון, ראו כיצד הבגן כלו מגביה ומתנשא למעלה, וקפץ באויר, מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה באדם. וכפתו של הבגן התחלקה לשני חלקים, לחצאיו, והיו פתוחים לשנים. כיון שראו זאת, נפלה חרדה גדולה עליהם, ופתחו מאד מכף, ופתחו כלם וצעקו: רבי שמעון! רבי שמעון! אם הבגן שלך כך הוא, מה יהיה עלינו? וזה היה יותר מחצי שעה, ואחר כך שקטה הארץ, ושקט הרעש, ועמד הבגן על מקומו, והכפה של מעלה הנחלקת לשני חלקים, נתחברה יחדו כבראשונה, ולא היה הזק כלל. והאנשים שבאו לשם, ראו את הגס הגדול שארע בזה הבגן, מבחוץ ומבפנים, עד כדי כך שלא נמצא שום סימן או סדק בחומה, והכל חזר על מקומו כמו שהיה כבראשונה.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

רמזים על רשב"י

שמו מעיד על גדלותו

א. רבי שמעון בר יוחאי הבטיח, שלא תשתפח התורה מישראל על ידו, כמבאר בדברי רז"ל (שבת קלח): כשנכנסו רבותינו בכרם דיבנה אמרו: עתידה תורה שתשתפח מישראל, ואמר רשב"י שלא תשתפח, שנאמר: "כי לא תשכח מפי זרעו", וכמבאר בזהר (נשא דף קכד ע"ב): "בהאי חבורא דאיהו ספר הזהר יפקון מן גלותא". ועתה בוא וראה והבן נפלאות נסתרות של תורתנו הקדושה, כי על-בן סמך רשב"י עצמו על זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", כי באמת בזה הפסוק בעצמו מרמז ונסתר סוד הזה, שעל-ידי זרעו של יוחאי, שהוא רבי שמעון בן יוחאי, על-ידו לא תשתפח התורה מישראל, כי סופי תבות של זה הפסוק: "כי לא תשכח מפי זרעו" הם האותיות "יוחאי". וזה שמרמז ומגלה הסוד "כי לא תשכח מפי זרעו" מפי זרעו דיקא, הינו מפי זרעו של זה בעצמו שהוא מרמז ונסתר בזה הפסוק, שהוא התנא "יוחאי", כי יהיה על-ידי זרעו של יוחאי שמרמז בזה הפסוק בסופי התבות.

ב. סוד רבי שמעון בעצמו מרמז בפסוק אחר. כי דע, כי התנא הקדוש רבי שמעון הוא בבחינת: "עיר וקדיש מין שמיא נחית" ראשי תבות "שמעון". (לקוטי מוהר"ן)

ג. הרב הקדוש רבי צבי הירש מזידיטשוב זצ"ל, ישב פעם עם חסידיו בהלולא של רשב"י, וכך אמר: "ידיד נפש אב הרחמן" בגימטריא "רבי שמעון בן יוחאי" 764.

ד. הצדיק רבי יחזקאל שרגא משינובה זצ"ל מפרש בספרו 'דברי יחזקאל' את הפסוק (תהלים עב): "שתולים בבית ה', בחצרות אלקינו יפריחו"; שתולים בבית יי ראשי תבות שב"י, שהם ראשי תבות: שמעון בן יוחאי. מבקשים אנחנו מהבורא יתברך, שאורות הקדושים של רשב"י וחבריו, השתולים בבית ה', שהם כ"חצרות אלקינו", כמו החצר שהוא לפני הבית, בן העומדים מנגד "יפריחו", יזריחו ויזריחו בתוכנו.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ה. "אדם ובהמה תושיע ה'" (915) עולה בגימטריה רבי שמעון בר יוחאי (ספר מגדיל ישועות מלכו אות נה)

ו. ועל-ידי זה ישפע שפע רב בכל העולמות ראשי תיבות רשב"י. (קדמונים)

ז. תיבת "ורפאתיו" עולה שמעון בר יוחאי, אשר בזכותו של רשב"י נמשכת רפואה לעולם.

(הלולא דרשב"י)

ח. הקש"ת בגימטריה רבן שמעון בן יוחאי (805).

(אדמו"ר מלענטשטעט).

מעלת היום וקדשתו

א. הרבי הקדוש רבינו שר שלום מבעלזא זכר צדיק וקדוש לברכה דבר פעם אחת מענין גדלות יום ל"ג בעומר. נענה בנו הרבי הצדיק רבי זונדל ואמר, שהוא יודע שהוא כמו יום הכפורים, ואמר לו אביו, יפה בונת.

ב. בספר שער יששכר מהרבי הקדוש אדמו"ר ממונקטש זכר צדיק וקדוש לברכה, כתב כי ביום ז' אדר הוא יום תענית, על פי גשפתחו ביום פטירת משה רבנו ג' מאות הלכות, מה שאין בן ביום ל"ג בעומר, יום פטירת רשב"י, שגלה הסודות והאדרא זוטא על בן הוא יום שמחה.

ג. ידוע בשם האר"י זכרנו לברכה, אשר ביום ל"ג בעומר עומד התנא האלקי הרשב"י על ציונו הקדוש ומברך לכל אחד ואחד הבאים שמה למירון לכבוד שם קדשו, לשמח שם בשמחת ההלולא רבתי שלו.

ד. חסידים מספרים כי הרבי הקדוש רבי אברהם מקאליסק בשהיה טובל בצפרא דיום ל"ג בעומר היה אומר בלהט אש קדש: הריני מקבל עלי קדשת היום.

ה. יום ל"ג בעומר מסגל לרפואות הגוף והנפש.

(אורה ושמחה עמוד כ').

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ו. כתב בספרו רבי יהונתן אייבשיץ זכר צדיק וקדוש לברכה, וזה לשונו: יום ל"ג בעומר הוא הלולא דרשב"י כי מת אז, והיה למעלה הלולא, הנערה באה אל המלך, וראוי לכל איש הירא וחרד אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה כי זכות רבי שמעון בר יוחאי מסייעת להבא לטהר וכו', ולא לבלות הזמן בעונותינו הרבים בהבלי העולם, אשר הוא צער להצדיק.

(הובא בהקדמה לספר שיר בר יוחאי)

ז. בבני יששכר מאמר חדש אייר (מאמר ג' אות ב') כתב דכשם שביום ל"ג בעומר מת רשב"י כך גם נולד ביום זה, שכן הקדוש ברוך הוא ממלא שנותיהם של צדיקים, כמו שמצינו במשה רבינו, עליו השלום, שנולד ומת בז' אדר.

ח. יום זה מסגל להפקד בזרע של קימא, על ידי שנודרין שבהולד להם בו יקראו שמו שמעון, על שם רשב"י, או שנודרים שיעשו התגלחת הראשונה של הילד במירון.

ט. השמחה על ציון הרשב"י ביום ל"ג בעומר, היא שלא פדרה הטבע. (בני יששכר)

י. בספר הקדוש בית-אהרן, כתב וזה לשונו: כמו הקדוש ברוך הוא לכל, כך רבי שמעון בר יוחאי "לכל", רוצה לומר הכונה שכל ישראל מקטן ועד גדול יש להם שיבות, ויכולים להושע ביום ההלולא ל"ג בעומר בזכותו הגדולה של רשב"י.

יא. הצדיק רבי יעקב מהוסיאטין היה אומר: יום ל"ג בעומר הוא עת רצון להתפלל על גשמיות ורוחניות גם יחד. ביום זה התחיל המן לירד לישראל במדבר, ונפתח להם צנור של פרנסה, לא לדורם בלבד כי גם לבאים אחריהם. בכל שנה ושנה מתחדשת הארה של יום גדול וקדוש זה.

יב. הצדיק רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל היה אומר בסעודת ההלולא: עקר הגלות היא לברר הניצוצות הקדושים שנפלו בין הקלפות, וצריכים להעלותם. וזהו "ויקח יעקב אבן", שלקח וברר אותן הניצוצות הקדושים,

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

"וירימיה מצבה" והעלה אותו לקדשה. "ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים", הינו שגם הם ילקטו ויבררו אותו וכו'. ולאחר שהוא מסביר את ההבדל שבין "ויקרא לו לבן יגר שהדותא, ויעקב קרא לו גלעד", והעקר הוא גלעד, שעל-ידי התגלות החסדים בעולם, מזה יהיה העדות ונפרת ההתגלות האלקית בעולמו. וזהו ג"ל ע"ד, פי פתיב "דע את אלקי אביך", פי העקר הוא התגלות הדעת. ולאחר שלבן הודה לו ליעקב, אז "ויאכלו שם על הגל", הינו שהיתה השמחה שם מה ששניהם הודו לדבר אחד, פי על-ידי התגלות החסדים תתפרסם גדלת הבורא ב"ה. והוא מסבם, פי ביום ל"ג בעמר, הלולא דרשב"י הלולא ושמחה על כל העולם, פי מזמנו התחילה ההתפשטות והתגלות הדעת יותר בעולם, ובעבור זה שמחה בעולם.

יג. והרב הקדוש רבי לוי יצחק מפרדיסשוב כותב בספרו 'קדשת לוי', וזה לשונו: "עקר הנסים והנפלאות היה בים-סוף, כפי שנקבל התורה במעמד הר-סיני ונתאזה לו לעבדו ולקבל התורה. והבחינה הזאת של יציאת מצרים מאיזה עד ל"ג בעמר, ומל"ג בעמר מתחילה ההארה של מעמד הר-סיני, שהוא קבלת התורה. וכבר כתבנו שההארה של יציאת מצרים היא הכנה למתן תורה על-ידי הנסים. וזהו: ויקרא לו יעקב גלעד, כלומר, כיון שמיגע ג"ל, הוא מרמז על ל"ג בעמר, אז מתחילים להאיר בחינת ההארה של קבלת התורה, שהיא נקראת 'עדות'".

יד. מובא בספר בני שלשים: שמעתי דבר נכון בשם הגאון הקדוש בעל חתם סופר זי"ע, שמנהג ישראל ללמד בימי הספירה מסכת שבועות, ובמסכת זו יש מ"ט דפים כמנין ימי העמר, ונמצא שדף ל"ד שיה ליום ל"ג בעמר (פי המסכת מתחילה בדף ב), ושם נאמר: "רבי שמעון אומר: מחכו עלה במערבא, מאי הובא? וכו', עין שם, וזה החוכא דמחכו במערבא, שהיה הלולא דרשב"י בל"ג בעמר...

טו. הגאון הקדוש רבי גרשון העניף מראדזין זיע"א הביא רמז, דבפרשת מערע, ויקרא פרק טו, בשלש פסוקים י"ג י"ד וט"ו יש מ"ט תבות,

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

והם מרמזים כנגד ימי הספירה, כמבאר בזהר הקדוש, ותבת "מועד" היא התבה הל"ג לרמז על יומא דהלולא דרשב"י אשר הוא מועד.

טז. יצין כי העבדא דרשב"י בשבת דף לג היא גם המימרא הל"ג בש"ס של רשב"י. (מדות דרשב"י)

יז. ל"ג בעמר בגימטריא "מש"ה, שהוא יום פטירת רשב"י, שהיה שדש נשמת משה רבנו. על-כן לעולם, אותו יום בשבוע שחל בו ל"ג בעמר, אז חל באותו יום בשנה לאחר מכן בימי הספות יום רביעי דספות, אושפיזא דמשה רבנו (לפי סדר האושפיזין המקביל על פי האר"ל).

יח. קצת רמז להיות כעין פורים במירון כי סימנה פל"ג ביום שחל פורים חל ל"ג בעמר. (קדמונים)

קדשת המקום

א. כתב בעל השל"ה (במסעיו בשנת שפ"ח) וזה לשונו: ועל קבר רשב"י לומדים הזהר באימה ובידאה ובדבקות גדולה, כי כמה נסים יתקיימו שם.

ב. ענין נשגב יש להיות במירון בראש השנה להתפלל שם ולעורר שם צדיק באמונתו כמו שכתב בעל המנחת אלעזר בספרו שער יששכר (מאמר גל עיני אות יח) בדאיתא במתנתין (ראש השנה טז, א) דבראש השנה "כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", ופרש דבראש השנה עוברין לפני השם יתברך הזכות לכל באי עולם מבחינת "מרון", ששם ציון הרשב"י ובנו רבי אלעזר, דבזכותם קיימים ועומדים עולמות העליונים והתחתונים, ועל כן בראש השנה שהוא זמן ש"ובו תנשא מלכותך" עוברים לפניו יתברך "כבני מרון".

ג. הגאון רבי שמואל העליר זכר צדיק וקדוש לברכה, שהיה הגאב"ד בעיר צפת, כתב בסוף ספרו 'כבוד מלכים' וזה לשונו: ואעיד אני באמת, כי בילדותי שמעתי פה מרבני קשישאי רבני הספרדים, אשר אבותם ראו וספרו, כי הרבי הקדוש רבי חיים בן עטר זכותו יגן עלינו היה פעם בהלולא פה עיר הקדש צפת, וכשעלה למירון, והגיע לתחתית ההר ירד

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מהחמור והיה עולה על ידיו ועל רגליו, וכל הדרך היה גועה וצועק, היכן אני, השפל נכנס, למקום אש שלהבת קדשא בריך הוא, וכל פמליא של מעלה הכא, וכל נשמות הצדיקים שמה, ובעת ההלולא היה שמח שמחה גדולה.

ד. מובא בשם צדיקים, כי מערת רבי שמעון בר יוחאי היא בבחינת קדש קדשים, והעליה לציון ביומא דהלולא ל"ג בעמר נחשבת בעליה לרגל בזמן שבית המקדש היה קיים.

ה. אחד מחסידיו של הצמח-צדיק זכותו יגן עלינו אמו, נסע לארץ ישראל, וב"ל"ג בעמר היה בין הנוסעים מירונה, באותה שנה ירד גשם עז, ואותו חסיד שלא התכונן לגשם זה, החליק במורד ההר, מה עשה אותו חסיד, צרר את מעילו ולבש את בגד השבת שלו [קאפטין] ופנה הישר לנמל כדי לחזור לעיר מגוריו ויזניצא, אחר שהגיע לביתו פנה מיד לבית רבו הצמח צדיק לקבל ממנו "שלוש", שאלו רבנו: האם הבאת לי משהו מארץ ישראל, ענה החסיד והתנצל כי לא הספיק להביא דבר מארץ ישראל, וכבדרה אגב ספר את שארע לו במירון ביומא דהלולא — ל"ג בעמר, על כל אשר קרהו, והמעיל אשר נתלכלך בלו בבוץ, ואף לנקותו לא היה ספק בידו, כששמע זאת רבו בקש ממנו להביא את המעיל, וכך עשה, כשהביא את המעיל לרבו, נטל הרבי מטפחת נקיה וגרר לתוכה את הבוץ שהיה דבוק על המעיל, וצדקם באמרו להחסיד: "באף מתנה לא היית מנהה אותי כמו מתנה יקרה זו, אדמת קדש מקרתא קדישא מירון" אשר ערכה לא יסלא בפז.

ו. הרב הקדוש רבי אברהם שמוחה הורביץ זצוק"ל, הרב מפרינב, אמר פעם אחת ב"ל"ג בעמר, שלפלא הוא, שעבדא דרשב"י שברח להמערה הקדושה היא בגמרא שבת דף ל"ג.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

העליה למירון

מנהג עתיק

משנים קדומות נהגו ישראל לעלות למירון, למקום ציונו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, מקום בו שפכו לבם כמים בתפלות ובתחנונים, שהצדיק מליץ טוב בעדם לפני כסא הכבוד לפעל עבורם ישועות ונחמות.

רבי חיא רבה, מתלמידיו, נסע לציון רבו הקדוש, ובהשתטחותו שם הזכיר לרשב"י ממשעיו ומגדלת מעלתו בשמים ממעל. אף אליהו הנביא היה מצוי שם. והגמרא מספרת על כך, שרבי יהושע בן-לוי מצא את אליהו הנביא בפתח מערתו של רשב"י.

מאז ועד עתה נהגו מחונני עפרות הקדש לפקד את הציונים הקדושים אשר בארץ הקדש, כמו שמצינו בפסיקתא רבתי: "היה עובר בין הקברות ויודע שצדיק קבור שם, צריך להזכירו בממשעיו". וכך נהגו לקרות על קבר כל צדיק פסוקים ומאמרים מדבריו.

ביחוד רבו המבקרים על ציונו של הרשב"י במירון, ורבים מעולי הרגל שעלו לארץ הקדש והעלו על הפתב את רשמי מסעותיהם, מספרים על בקוריהם במקום. נוסע אלמוני מקנדיא, שבקר בארץ בשנת רל"ג, מזכיר את ההשתטחות על ציון הרשב"י: "אף יבואו העבדים שלש רגלים לראות קברות הצדיקים החשובים הנזכרים, וביחוד קבורת רבי שמעון בר יוחאי, ויתחנונו עם תפלות, סליחות ותחנונים לא-ל יתברך".

על מנין קבוע של עשרה ליד ציון רשב"י, מספר רבי משה באסולא, בשנת רפ"ב: "חזרתי למירון עם עשרה בני-אדם, שהיו קבועים אז ללכת בכל חודש להתפלל על מערת רשב"י..." והוא מספר כי "בט"ו באייר, שקורין לו 'פסח שני', עשו שם במירון שיירה גדולה. היו שם יותר מאלף נפשות, כי באו רבים מדמשק עם נשיהם וטפם, ורב קהל צפת, וכו' קהל

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

לבוֹקִיעַ (פְּקִיעִיז), וְעַמְדָנוּ שֶׁם שְׁנֵי יָמִים וּשְׁנֵי לַיְלֹת, חוֹגְגִים וּשְׂמֵחִים, וְהַתְּפַלְלָנוּ עַל כָּל צִיּוּנֵי הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר שָׁם.

ה"מגיד", שְׁנַתְגָּלָה לָמָרוּ בְּעַל מִבֵּית יוֹסֵף, עוֹדֵד אוֹתוֹ לְקִרּוֹת זֶהָר עַל צִיּוֹנוֹ אוֹ בַּכֶּפֶר הַסְמוּךְ מִירוֹן.

מֵאַחֵר יוֹתֵר מִצָּאֵנוּ לְהַמְקַבֵּל הָאֱלֹקִי רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדוּוֹירוֹ זצ"ל בְּסֵפֶר מִסְעוֹתָיו, הַמְסַפֵּר עַל הַשְׁתַּטְחוֹת מִשְׁנַת ש"ח: "בְּשְׁנַת ה' אֲלָפִים ש"ח וְאַנִּי בַּתוֹךְ מִדְּרַשׁ רִשְׁבִּי, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּמִירוֹן, וְנִשְׁתַּטַּחְנוּ בְּקִרְבּוֹ בְּצִיּוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי אֱלִעֶזֶר, עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם, וְעָדִינוּ מִרְחֲשֵׁין שְׁפָתַי, וְשֶׁם הַתְּפַלְלָתִי תִּפְלָה קֶצֶרָה מִתּוֹךְ קִירוֹת לְבִי. וְאַחֵר-כֵּן קָם מוֹרֵי עַל רִגְלָיו וּפְרַשׁ בְּפִרְשֵׁת יְכוֹר, מִלְּבַד פְּרוּשִׁים אַחֲרֵים שֶׁפְּרַשׁ עָלָיו". (סֵפֶר הַגִּירוּשִׁין)

בַּתְּקוּפָה יוֹתֵר מֵאַחֲרֵת נַעֲשֶׂה הַדְּבָר לְקַבִּיעוֹת, לְהַשְׁתַּטַּח עַל צִיּוֹנוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי בְּמָה פְּעָמִים בְּשָׁנָה: מֵהֶם שֶׁקִּבְּעוּ אֶת עֲלִיתָם לְמִירוֹן פְּעָמִים בְּשָׁנָה, וּמֵהֶם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. בִּיחוד נֶחֱגוּ בֵּן תַּלְמִידֵי הָאָרִיז"ל. וְכֵה כּוֹתֵב הָרַב אֱלִעֶזֶר אֶזְכָּרִי זצ"ל בְּהַקְדָּמָתוֹ לְסֵפֶר 'חֲרָדִים': "בְּהִיוֹת חֲבָרִים מְקַשִּׁיבִים אֶל צִיּוֹן רִשְׁבִּי, עוֹסְקִים בְּאַמְרוֹתָיו אֲמִרוֹת טְהוֹרוֹת, כְּדִרְכָּנוּ פְּעָמִים בְּשָׁנָה, מַעֲת לַעֲת וּמִפְקִידָה לְפִקִּידָה, שֶׁם יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ, צָעֲקָנוּ בְּמִירוֹת לִבְנוּ וַיִּתְּכוּ כַּמִּים שְׁאֻגוֹתֵינוּ, בְּרֹאוֹתֵנוּ אִיךָ רִשְׁבִּי וְחִבְרָיו בְּדוֹרוֹתָם הָיוּ מַצְטַעְרִים וְאוֹנָנִים וּבּוֹכִים כָּל יְמֵיהֶם עַל גְּלוֹת שְׂכִינָה וּכְבוֹד הַשֵּׁם הַמְּחַלֵּל בַּעוֹ"ה, עַל רַב פְּשָׁעֵינוּ, וְאוֹתָם הַצְדִּיקִים לֹא הָיוּ גֵרָמָא בְּנִזְיָקוֹ, קַל-וְחִמֵּר לָנוּ שְׁאַנְחָנוּ הַגּוֹרְמִים, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְבָבוֹת וּלְהַצְטַעַר בְּפָלִים".

גַּם לְאַחֵר פְּטִירַת הָאָרִיז"ל הָיוּ תַּלְמִידָיו מוֹסִיפִים לְהַשְׁתַּטַּח עַל צִיּוֹן הָרִשְׁבִּי בְּמוֹעֲדִים קְבוּעִים. וְכֵן כּוֹתֵב הָרַב רַבִּי שְׁלֹמֹה שְׁלִימָל ז"ל, מַעִיר הַקֶּדֶשׁ צֶפֶת, בְּמִכְתָּבוֹ מִיּוֹם כ"ה חֲשׁוֹן שס"ז, וְנִדְפַס מִכְתָּבוֹ בְּסֵפֶר 'מִצְרָף לְחֻכְמָה':

"לְהִיוֹת שְׁשֵׁתִי פְּעָמִים בְּשָׁנָה, חֵק וְלֹא יַעֲבֹר, הוֹלְכִים כָּל חֲכָמֵי סְגָלָה הַבְּקִיאִים בְּחֻכְמַת הָאֱמֶת מִכָּל הַחֲכָמִים לְמִירוֹן, שֶׁשֶּׁם קְבוּר רִשְׁבִּי וְרַבִּי אֱלִעֶזֶר בְּנוֹ, וְהֵלֵל וְשִׁמְאִי וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר, וְעַל כָּל אֶחָד בְּנוֹי כְּמוֹ מַגְדָּל גְּבוּהָ אֲרָבַע קוֹמוֹת אִישׁ, וְהַתְנָא קְבוּר מִבְּפָנִים, וְהַמְגִדָּל מִקִּיפּוֹ

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מכל צד, ושם פורסים אהל אחד מן קברו של רשב"י עד קברו של רבי אלעזר, ויושבים שם בין רשב"י ורבי אלעזר עשרה ימים ועשרה לילות רצופים ועוסקים בספרי הזהר, דהינו: חכם אחד מגיד והאחרים מקשיבים, ויש להם שמש אחד המכין להם מאכל, וארבעה גוים חגורים בכלי-זון עומדים בכל לילה מבחוץ כדי לשמור אותם מהגנבים, להיות שהוא רחוק מצפת ת"ו קרוב לשתי פרסאות ורחוק מכפר מירון כמו תחום שפת. וזה הסדר הם עושים עשרה ימים קדם שבועות ועשרה ימים קדם ראש-השנה, תמיד".

וכן כתב בספר 'עמק המלך' בענין קביעות השתטחות פעמים בשנה. אולם רבי אברהם גלנטי בספרו 'ירח יקר', פרשת בא, כותב:

"ומעתה כמה נאה לעלות ולראות פני אדונינו רשב"י, להשתטח על קברו שלש פעמים בשנה. ועלינו לשבח לאדון הכל כי כן נתקנים בימינו, שכל חברי, ואני עמם, הולכים להקביל פניו שלש פעמים בשנה, עוסקים בסודותיו, מימי מורנו, עליו השלום, זלה"ה, זה לנו עשרים שנה. המקום ברחמיו יגדר פרצה זו, שנפרצה בחברים בעוונותינו, וירחם על פליטת החברים הנשארים, למען נעלה אל בית השם מירון להשתטח על קברו שלש פעמים בשנה, והשם ברחמיו יחשבה לנו לצדקה כאלו עלינו להראות את פני האדון ה'".

השתטחות האר"י ז"ל

וכה יספר על השתטחות האר"י ז"ל ותלמידיו במירון:

פעם אחת הלך הרב עם החברים למירון, לקבר הרשב"י ז"ל, ואמר לחברים: "חברי, במקום הזה ישב הרשב"י עם החברים לסדר 'אדרא רבא', ועדו רשומו של האור במקום ההוא". גם היה אומר: "היום האיר בחברי פלוני תנא פלוני" אחר-כך למד עם החברים 'אדרא', וגלה להם סודות ורמזים שרמזם הרשב"י ב'אדרא'. ובעודו לומד אמר לחברים: "חברי, דעו לכם שלהב האש מסבב אותנו, ועומדים עמנו הרשב"י וחבריו ונשמות של צדיקים ותנאים אחרים, ומלאכי השרת שבאו לשמע תורת אמת מפ"י". (ספר הכוונות ומעשה נסים)

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ובן מצינו למרון ה'בית יוסף' זצ"ל, שהיה עולה להשתטח במירון ולהתפלל על ציונו של הרשב"י. פעם אחת התפלל מרון ה'בית יוסף' עם תלמידיו בחג הסוכות במירון, והקיפו את ציונו של רבי שמעון בר יוחאי עם ארבעת המינים בידם, והנה ירדו גשמים בחג הסוכות, ומרון הצטער מאד על כך. נתגלה לו ה'מגיד' באור ליום כ' בתשרי ואמר לו:

"והא גשמים דאתי לא הות דגמא שפך לו קיתון על פניו חס ושלום, אדרבה, נתקבלו דבריכם, ורשב"י ובנו שמחו לקראתכם בקרובתכם זהר על מערתם ובכפר הסמוך להם, אלא כיון שהקפתם לרבי אלעזר בר' מינים הבאים לרצות על המים נתעוררו המים ובאו. ואלו הייתם מקיפים פעם אחרת, היו רב גשמים באים לעולם כמו בימי חוני המעגל, ומפני כך באו גשמי ברכה רצופים, כדי שלא תקיפו יותר עליהם. וככל זה יהיה בידכם: כל זמן שהעולם יהיה צריך לגשמים ביותר, תלכו ותקיפו הצדיקים הנזכרים ותענו; ועל כל צרה שלא תבוא על הצבור, תקיפו אותם ז' פעמים ותענו. ובכן תדעו, כי הם שמחים מאד בקרובתכם זהר על מערתם או בכפר הסמוך להם, ואם תתמידו לקרות בן, יגלו לכם רזיו עלאיו".

אחר-כך מצאנו להרב השל"ה הקדוש זצ"ל, רבן של פרנקפורט ופראג, שעלה לארץ-הקדש בשנת שפ"ב, שפיתב רשמיו ממסעו בארץ-ישראל משנת שפ"ח:

"ועל קבר רשב"י לומדים הזהר באימה וביראה ובדבקות גדולה, כי כמה נסים יאִרעו שם. וצריכים ללמד הזהר באימה וביראה ובדבקות גדולה, ואחר-כך לשמח הלב בשמחה רוחנית, ולא שום אבלות ועצבות, כי לא באלה חפץ רשב"י, והוא בדוק ומנסה. ואחר-כך נודדים נדרים ונדבות ומתפללים שם תפלה, וכו'. ושוב אודיעכם, כי היום יום ראשון הייתי במערת הצדיקים וכו' ורשב"י ורבי אלעזר בנו, ושם למדתי הזהר".

מכתב אחר מתלמידו של בעל 'אור החיים' הקדוש, רבנו חיים בן עטר זצ"ל, משנת תק"ב, מתאר באריכות סדר ההשתטחות של רבו ותלמידיו וסדר למודם על ציונו של רשב"י:

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

"היום יום בשורה, ב', ה' לאדר שני, שנת וית"ן ל"ו, נסענו מעכו יע"א לצפת תובב"א לראות את פני האדון השם צבאות בארץ הגליל, וכו'. ואחר גמר התפלה, יום ט"ו, הלכנו למירון שם קבורת רשב"י ע"ה. הגענו סמוך למירון. מרחוק כמו מיל נראה נר ישראל בפתו של הרשב"י ע"ה. מירון הוא כפר גדול מלא גוים, ואין ישראל דרים שם. ולמטה מהכפר חצר גדולה, ובתוך החצר היא כפת הרשב"י. חוץ מפתח החצר לצד שמאל גל, שם קבור רבי ייסא, סבא דמשפטים. לפניו בהחצר כפה גדולה, ובתוך הכפה בית קטן לצד ימין ובית קטן לצד שמאל. לצד שמאל דרך פניסה קבור רשב"י, על קברו מצבה אחת, כמו שתראה בצורה שאני שולח, כו'. אשרי עין ראתה כל אלה! נכנסנו למירון יום רביעי בעשרים שעות, וישבנו בזה הבית שיש בו קבר הרשב"י ממש, ולמדנו שם בחשק גדול ובאהבה גדולה ובשמחה ספר הזהר עד ד' שעות מהלילה, ועמדנו לאכל, וחזרנו תכף אחר האכילה ללמודנו, לפי שנתן הרב לכל אחד מהחברים שהיו שם ספר אחד של הזהר, והיה חלקי ספר בראשית, ולמדנו עד ששה שעות, ובסוף ו' שעות נתמלא הבית ריח טוב אשר כמוהו לא נהיה והריחו כלם אנשים ונשים, גם גביר אחד שהיה עמנו, ושמחנו הרבה, ולמדנו עד שמונה שעות מהלילה והלכנו לישון. וקדם שהאיר היום כשתי שעות, עמדנו על משמרתנו ולא ישנו כי אם שתי שעות, וישבנו ללמוד. וכשהאיר פני המזרח התפללנו פותיקין, וישבנו ללמוד עד י"ח שעות בלא הפסק בינתיים אפלו בדבור של דבר-תורה, ואחר שאכלנו חזרנו ללמודנו כל יום חמישי עד ה' שעות מהלילה. וביום ששי בבקר התפללנו, והלכנו לראות [קברי] גאוני עולם שעדין יש במירון, וכו'. וכל המערות שאמרתי הם אחד מאלף ממה שיש, אכן אינם ידועים כו', והידועים שזכרתי הם מה שגלה אדונינו [האר"י ז"ל] זיע"א. ובנדאי שהאריך השם אותו היום כדי להשתעשע עם הצדיקים, ויפגס תלמיד אצל רבו. וראינו מה שלא ראו אבותינו יש הפרש בין 'תא חזי' ל'תא שמעי'!!! וחזרנו למירון ערב-שבת ממש, ועשינו שבת כראוי בבית הרשב"י ע"ה. ובכל יום-שבת היינו לומדים זהר, ובלילה ליל מוצאי-שבת עשינו

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

משמרה כל הלילה, שה'אדרות', אמר הרב שנלמד אותם ביחד, וכן היה. ובשעה שהתחלנו ה'אדרות' היתה הארה גדולה והרגש גדול בגשמותינו".

ואכן עד ימינו אלה נוהגים לעלות למירון כפעם בפעם, בפרט בעת צרה על יחיד או על צבור, ושופכים לבם במים על ציונו הקדוש. והוא בדוק ומנסה לישועה ולהצלה.

אה, במוכן, שיש לשמור ביותר על קדשת המקום, וכמו שמפרסם מצדיקים, שחרדו חרדת-קדש ממקום ציונו של רשב"י. וכמו שנמסר אודות איש צדיק ותמים, אב"ד דהוסקוב וצ"ל, שפשטא סמוך לחצר מערת הרשב"י שלש או ארבע אמות, ירד מהחמור והיה הולך על ארבע, ואף לא נכנס פנימיה... וגם בעל 'אור החיים' הקדוש היה מהלך על ארבע את כל הדרך, מפחד קדשת המקום ועל אחת כמה וכמה אנו צריכים לשמור על קדשת המקום!!!

גם תחית המתים — מירון שנת תרפ"ג

...והנה לא אוכל להתאפק ולעצור מלספר מעשה ה', מעשה גס נפלא כי נורא הוא, אשר בעינינו ראינו, והנני עד ראייה לספר בקהל מעשה גס ופלא שראיתי בעיני בהיותי במירון ביום ל"ג לעמר בשנת תרפ"ג שחל אז ל"ג לעמר ביום הששי, ושכמעט רב הקהל מאלפי ישראל שהיו שם בל"ג לעמר נשארו אז במירון לשבת שם את יום השבת. וטעמנו אז שמחת שבת עילאית פלאית. וביום שבת קדש בפקר אחר תפלת מוסף שהתפללנו אז בבית המדרש על-יד ציון קדשו הקדוש הרשב"י במנן האחרון קרוב לחצות היום. ויהי נשמע קול רעש גדול שילד אחד מאחינו הספרדים שאמו נדרה לעשות לו תגלחת (חלאקה) הראשונה במנהג הידוע, ופתאם אחזתו להילד מחלת הח"ר רחמנא ליצלן, ושבק חיים לנו. והילד היה מונח באחד החדרים הקטנים הבנויים למעלה עלי גגות הציונים בחצר הקדש, וצו הרופאים (שהיו שם משעם הממשלה) שצריכין לעשות הסגר (קארנטיין) על כל האנשים שהיו בחצר על מספר ימים.

ובשנשמע מהחצר פקדה זו, רבים מההמון נבהלו והתחילו לברח מהחצר החוצה אל הדרים וגבעות אשר שם, אבל מיר הגיעו ובאו שוטרי

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הממשלה וסגרו החצר על שעריו ואין עוד יוצא ואין בא. ומבית ומבחוץ היו נשמעים צעקות קולות ובכיות, כי רבים מהיוצאים מחוץ לחצר עזבו את ילדיהם ואנשי ביתם, וחפציהם בפנים החצר, והחצר נסגר ונשמר על-ידי השוטרים. ועל כלם עלה ונשמע קול יללה מהאשה אם הילד המת, שבנה הראשון והיחידי, שהביאתו על תגלחתו הראשונה, איו, ונהפכה שמחתה לתונה. ואנכי בעיני ראיתי את הילד מונח בחדרו על הארץ ירק ומת. וכל הקהל הצטערו מאד על נפש אחר מיישראל וצער אמו, ולא יכולנו מרב צער לעשות קדוש ולסעד סעדתא דצפרא דשבתא. והנה פתאם קמה אם הילד וחגרה מתנה באשת חיל, ולקחה את הילד המת על ידיה וירדה למטה בבית הפנסת שעל יד הציון הקדוש הרשב"י, והניחתו על הרצפה שעל יד הציון הקדוש, ובקול מר ובככי צעקה האשה אם הילד, הוי צדיק, צדיק רבי שמעון, הנני אמתך באתי כאן לכבודך לגלח בני היחידי להביאו כאן ביום ל"ג לעמר, ואתמל הביאותיו חי ועשיתי לו התגלחת בשירים ובזמרה, בתף ובכנור, במשתה ושמחה (כמו שנהגים שם), ועתה איה אסע מכאן בלי הילד כו' כו', ובאיזה פנים אבואה הביתה. וקולותיה ובכיותיה היו נשמעים על כל החצר הקדוש, ולב מי לא נמס בפנים לשמע את קול צעקת האשה מרת הנפש. ואחר כך קמה ואמרה, צדיק צדיק, הנני מניחתו לפניה כמו שהוא, אנא ממך אל תבישני ואל תחזיר פני ריקם, ותחזירו לפני חי ובריא כמו שהביאותיו אתמל לפניה, ויתקדש שם שמים ושמך בעולם, וידעו כי יש ה' וצדיקים שופטים בארץ. ולסגלה סגרו הדלת של הבית הפנסת של ציון רשב"י ולא נשאר רק הילד. וכעבר איזה רגעים הקול נשמע מבית הפנסת, צעקת הילד לאמו. והחכם שם פתח הדלת לפניה, והנה הילד קם על רגליו וצועק אמא תני לי מעט מים כי צמא אני, ונתנו לו מים, והיא העלתו הגגה, למקום חדרה מקדם. ונעשה שם רעש גדול מתחת הילד המת. וכל הקהל באו לראות הילד החי, וגם הרופאים נתאספו שמה ובדקו את הילד, והודו ואמרו שאין זה בדרך הטבע כלל, אלא מעשי נסים תחת המתים על-ידי התנא האלקי רבי שמעון. והתירו תכף ומיד לפתח שערי החצר, כי אין צורך לעשות "קאראנטיון". והיה זה קדוש ה' גדול מאד.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

וכל הקהל ברכו ברכת מחיה המתים, עד כאן. וראה בספר שער יששכר להגאון הקדוש אדמו"ר הרב ממונקאטש זכר צדיק וקדוש לברכה, (מאמר חדש אייר, מאמר גל עיני אות ג') שכתב שמעון בן יוחאי גימטריא מחיה מתים וכו':

(ספר הלולא דרשב"י דף ט')

נס העליה למירון

עוד מספר פשנה לאחר מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ט, הערבים, תושבי הארץ, החליטו למנע מהיהודים לעלות בל"ג בעומר, יומא ההלולא דרשב"י, למירון והפילו חיתתם ומוזראם על היהודים, אשר אמרו לעלות בהר ה'.

באותה עת חי בארץ ישראל בעיר הקדש צפת הצדיק הקדוש רבי שלמה אליעזר אלפנדר זכר צדיק וקדוש לברכה, המכנה בפי כל "הסבא קדישא" שהיה מפרסם בגאונותו ובצדקתו, ואף ידוע בנסים ובמופתים אשר התרחשו על-ידו ובזכותו.

בין ששמע הצדיק את גזרת הערבים, אשר זוממים הם לעשות, הסתגר בחדרו למשך כל הלילה, והיום שלאחריו, והיה מתיחד עם קונו, ודבוק במחשבותיו כל אותו זמן, ואנשים המקרבים אליו, ואף אלו שבאו מרחוק בדרךם לשחר פניו, התפלאו מהסתגרותו זו, ולא העזו לגשת אליו כלל, ביום השני יצא הסבא קדישא מחדרו ושלח להודיע לכל היהודים בארץ ישראל, כי "עלי ועל צארי" תוכלו לסמוך ולבטח בעזרת ה', ולעשות את מנהגי ההלולא בביתם ימימה, ולעלות מירונה ללא שום פחד ומוזא.

היהודים אשר בארץ ישראל עשו, פמובן, בדבריו והערבים לא הנידו אף אצבע קטנה כנגדם, והשמתה על ציון הרשב"י באותה שנה היתה כפולה ומכפלת לכבוד התנא רבי שמעון בר יוחאי.